

Gwada ta sabi da Markus

Slna Yuhwana mnda maga batem

Mat 3:1-12, Luk 3:1-18, Yuh 1:19-28

¹ Zrafta Lfida Gwada ta ghəŋa Yesu Kristi Zwaŋa Lazglafta. ² Nda nza manda ya nda vinda ta ghəŋani ma deftera anabi Isaya kazlay:

I'i Lazglafta, wana yu ta tinlaghutá ghunaftá mndu ka kagha karaku, ŋa dza'a fadaghatá tvi.

³ Lwa tsa mndu ya ta snu lu ta hagaku ma mtak kazlay: Payanawa paya ta tvi ŋa Mgham ka lele'anata* kuni kə'a.

⁴ Mantsa tama, ka zlagaptá Yuhwana, mnda maga Batem ma mtak, ka'a mantsa: «Mbədanafwa mbəda ta nzakwa ghuni, ka magaghunafta lu ta batem, ka plighunista Lazglafta ta dmakuha ghuni,» ka'a. ⁵ Ka sli'aktá inda gwal ma luwa Ursalima, nduk nda inda hamata gwal ta hadika Zudiya, ka lagha slanaghatá Yuhwana. Ka maniginťá həŋ ta dmakuha taŋ, ka maganaftá Yuhwana ta batem ta həŋ ma imi ma ghwa ta hgu lu ka Zurdeŋ. ⁶ Tsa Yuhwana ya ná, gatá swida ŋalibwa ta kəl tsi ta vgha nda hbatá banava huta misti.† Hi'i nda zuduma mtak skwa zayni. ⁷ Wya kə'a ta mnay guli: «Mamu sana mndu ta sagha nda hula da, mal ŋani mbraku ka ŋa da, slaf a i'i dekdek dər ŋa bukwardata ka plaptá zu'a baabah ma səlani wa. ⁸ I'i ná, magaghunaftá batem nda

* **1:3** Ngha ta Isaya 40:3. † **1:6** Ngha ta 2 Mghamha 1:8.

imi ŋa da. Tsatsi, nda Sulkum nda ghuḅa dza'a magaghunafta tsi.»

Maganaftá batem ta Yesu ma imi

Mat 3:13–4:11, Luk 3:21-22, 4:1-13

⁹ Ma tsa fitik ya, ka sli'aftá Yesu ma luwa Nazaret ta hadika Galili ka lagha slanaghatá Yuhwana. Ka maganaftá Yuhwana ta batem ta Yesu ma ghwa Zurdeŋ. ¹⁰ Ta sabə Yesu ma imi manda kdaku ta maganaftá, ka nghadaftá tsi ta luwa, gi ka nghanťá tsi ta gunatá luwa buwaŋ, ka saha Sulkum nda ghuḅa manda ghərbu' ta ghəŋani. ¹¹ Ka gi snaku lwa Lazglafta daga ta luwa kazlay: «Kagha zwanja da ta d̄vu yu, ma hyahya ŋudufa da,‡» ka'a.

Dzəghanťa halaway ta Yesu ma mtak

¹² Tahula tsa, ka gi tiŋwaghatá Sulkum nda ghuḅa ta Yesu da mtak. ¹³ Ka zatá tsi ta fitik fwad mbsak hada ta dzəghaydzəghay halaway. Ma tsa mtak ya, mataba nimitak ta nzakwa tsi, ta katay katay duhwalha Lazglafta.

Tarťanja hgay Yesu ta duhwalhani

Mat 4:12-22, Luk 4:14-15, 5:1-11

¹⁴ Ma sana fitik, ka ksaghatá lu ta Yuhwana tsamta ma gamak,§ ka sli'aftá Yesu ka laghwi ta hadika Galili da mna Lfida Gwada Lazglafta. ¹⁵ Ka'a ta mnay mantsa: «Nda maga fitik, ndusa ga mghama Lazglafta, mbədanafwa nzakwa ghuni, ka zlghafta kuni ta Lfida Gwada,» ka'a. ¹⁶ Ta labə tsi nda ta wa drəfa Galili, ka nghanťá tsi ta i Simuŋ nda zwanjani Andre ta wdá kadəŋa taŋ da drəf

‡ 1:11 Gray nda Zabura 2:7, Isaya 42:1. § 1:14 Ngha ta sura 6:17.

ɲa tuma klipi, kabga tuma klipi slna taɲ. ¹⁷ Ka Yesu nda həɲ mantsa: «Saghawasa, mbaɗwa mista ɗa, dza'a naghunafna yu ka gwal hlaktá mnduha,» ka'a. ¹⁸ Gi sɗak zlanavazla həɲ ta kadəɲa taɲ, ka laghu mistani. ¹⁹ Manda zadapta taɲ daw', ka lagha həɲ slanaghatá zwana Zebedi, i Yakubu nda zwanamani Yuhwana ta paya kadəɲa taɲ guli ma kwambalu. ²⁰ Ka hgaftá tsi ta həɲ, «mbaɗwa mista ɗa,» ka'a. Ka gi sli'aftá tsahaya guli ka laghwi mistani, ka zlanavatá da taɲ Zebedi ma kwambalu kawadaga nda gwal ksanatá slna ta həɲ.

Ghzigigntá Yesu ta ghwadaka sulkum ma sana mndu

Luk 4:31-37

²¹ Tahula tsa, ka ɓhadaghatá həɲ da luwa Kafarnahum. Na gi sagha sabat, ka lamə Yesu da həga tagha skwa la Yahuda, ka taghə tsi ta skwi ɲa mnduha ma tsa həga ya. ²² Ka ndərmim həɲ nda ndərmima ta tsa tagha skwani ya, kabga nda sgit ma tsa ɲani tagha skwi ya. Nza a manda ɲa gwal tagha zlahu Musa ɲa mnduha wa. ²³ Ka gi zlagaptá sana mndu ksu ghwadaka sulkum mataba taɲ ta lami da tsa həga tagha skwa taɲ ya. Ka sli'aftá tsi nda lili, ka'a mantsa: ²⁴ «Yesu zwanə la Nazaret, nu gwada gha nda aɲni, sagha ka da zada aɲni? Wya nda sna ɲni kazlay: Mndu nda ghuɓa daga da Lazglafta kagha kə'a na?» ka'a. ²⁵ «Haf wa gha! Sabsa ma na mndu na,» ka Yesu dvanaghata. ²⁶ Lagha tsa ghwadaka sulkuma ya ka ghudzanaftá tsa mndu ya katakata, ka lilatá tsi, ka saghu tsi mida. ²⁷ Ka tsutá ɲudufa mnduha demdem ma tsa vli ya, ha ka ɗaɗawu həɲ mataba

taŋ, ka həŋ mantsa: «Nu mndərga nana ma skwi? Aa! Ifida skwi ta zlagaptá mndərga nana! Na dvanaghatani ta dər halaway tsi ná, ta snanasna həŋ,» ka həŋ. ²⁸ Ka tutá gwada ta ghəŋa Yesu wdid ta hadika Galili.

Mbanafta Yesu ta midza Simuŋ

Mat 8:14-17, Luk 4:38-41

²⁹ Tahula sli'agabta taŋ ma tsa həga tagha skwa la Yahuda ya, ka gwaghatá həŋ ta vgha nda i Yakubu nda Yuhwana da i Simuŋ nda Andre.

³⁰ Tata lamə nda la həŋ da həga, ka gi mnə lu ŋa Yesu ta gwada ta midza Simuŋ ta hani ta ɓasa ŋudidar. ³¹ Ka gavadaghatá Yesu tavatani ka ŋanata ta dzvu, ka sli'anafta. Na tsa gi sli'anaftani ya, gi kwandlaŋ mbatani tsa. Ka sli'aftá tsa marakw ya maganatá skwa zay ta həŋ.

Mbambanafta Yesu ta gwal kul dughwanaku

Luk 4:42-44

³² Tahula dadata fitik bađu va tsaya, ka hladaghatá lu ta inda gwal kul dughwanaku da Yesu, kulam nda gwal ta tsuta ka halaway tani.

³³ Ka tskavatá inda mnduha ma luwa ŋərbisl ta watgha tsa həga ya. ³⁴ Ka mbambanaftá Yesu ta ndəghata mnduha ma danwaha taŋ kavghakavgha, ghazligiŋha ta ndəghata duhwalha halaway guli ma mnduha. Vlaŋ a ta tvi ta tsa duhwalha halaway ya ŋa gwada guli wu, kabga nda sna hahəŋ guli ta nzakwa Yesu.

Sli'apta Yesu ma luwa Kafarnahum

³⁵ Na tsadakwa vli ta tsughbura sərɗək, ka sli'aftá Yesu, ka laghwi da mtak. Ka ndəbu tsi ta dzvu hada. ³⁶ Ka sli'aftá i Simuŋ nda sanlaha ma

mnduha ka laghwi da naghay. ³⁷ Ka naghə həŋ, ka slaftá həŋ tida. «Ta paha kagha inda mnduha,» ka həŋ nda tsi. ³⁸ «Mbadma da sana vliha ndusa ndusa, ka dza'a yu mnananťá gwada Lazglafta ta tsahaya guli, kabga tsaya kəl yu ka sagma,» ka'a nda həŋ. ³⁹ Ka laghu tsi da mna gwada Lazglafta ma həgaha tagha skwa la Yahuda ta inda hadika Galili, ghazliginaha ta duhwalha halaway ma mnduha.

*Mbanafťa Yesu ta sana mndu nda rďa mndu tida
Mat 8:1-4, Luk 5:12-16*

⁴⁰ Ma sana fitik, ka lagha sana mndu nda rďa mndu tida tsəlbata ta kəma Yesu. Ka'a mantša: «Nda zďakatahuda gha, laviŋlava ka ta mbidifťa,» ka'a. ⁴¹ Ka ksanťá tsi ta Yesu ka hidahida. Ka kapanťá tsi ta dzvani ka ksanťa. «Ta kumay yu, mbafmba gha,» ka'a nda tsi. ⁴² Gi hadahada, hlets mbatani tsa, kləwəď vghani. ⁴³ «La tama,» ka Yesu vrinťa. ⁴⁴ Ka'a nda tsi guli mantša: «Yahayaha ka da walanťa mnananťá mndu, ka dza'a ka da marananťá vgha gha ta mnda dra skwi ŋa Lazglafta. Ka plata ka ta ghəŋ manda ya vindaf Musa, ŋa maranťá ghubatá kagha, ka da grafta mnduha ta mbatá kagha,* » ka'a. ⁴⁵ Ama ka sli'aftá tsatsi, ka laghwi tay ma luwa, ka tutá tsi wdiď. Kabga tsa, ka pyaftá tsa gwada ya ta Yesu ka lamə da luwa banluwa. Ama ka nzaghutá tsi ta wa mazawa. Kulam nda tsa, ka sli'adaghatá mnduha dər ndiga ndiga da slanaghata hada.

* **1:44** Ngha ta Zlahu 14:2-32.

2

Mbanafra Yesu ta sana mndu nda rwa səlani

Mat 9:1-8, Luk 5:17-26

¹ Tsóakw fitik tahula tsa, ka sli'aftá Yesu ka vradaghata da luwa Kafarnahum. Manda snaŋta lu kazlay: Vragaghavra Yesu dzagha kə'a, ² ka sli'adaghatá mnduha ŋərǒisl ndaghaganaptá vli nduk ta daǒitgha, haď vli ŋa nzaku wu, ta mna Lfida Gwada Yesu ŋa taŋ. ³ Ka tsukwadanaghatá mnduha fwaď mataba mnduha ta sli'adaghata da tsi ta sana mndu nda rwa səlani. ⁴ Zbay taŋ ta tvi ŋa ǒhanavatá Yesu ná, trid mutsaf a həŋ wa. Ka ŋladaftá həŋ ta ghəŋa tsa dzuguvi nzamə Yesu mida ya. Ka gunaptá həŋ ta ghəŋani, ka hbaftá həŋ ta tsa mndu ya ta tsa skwa hanani ya ka fadatá həŋ nda ta tsa ghurum ya. ⁵ Nghanata Yesu ta tsa zlg hay nda ŋudufa taŋ ya ná, «nda pla dmakwa gha sagəŋ,» ka'a nda tsa mndu nda rwa səlani ya. ⁶ Ta nzaku sanlaha ma gwal tagha zlahu Musa ŋa mnduha ma tsa vli ya, ka həŋ ma ghəŋa taŋ mantsa: ⁷ «Nu ta kəl na mndu na ka kwarakwara mandana na! Wa ta laviŋtá* pla dmakwa mndu ta ghəŋa Lazglafta turtukwani na?» ka həŋ. ⁸ Snaŋta Yesu ta tsa skwi ta mnə həŋ ma ghəŋa taŋ ya nda ma sulkuma vghani, ka'a nda həŋ mantsa: «Nu ta kəl kuni ka ndanu mandana na? ⁹ Ta grə kuni ná, mal blakwa mnay ŋa na mndu nda rwa səlani na kazlay: Nda pla dmakwa gha kə'a re, ari mal blakwa mnay ŋani kazlay: Sli'afslí'a, kla ta skwa hana gha ka sli'a ka kə'a na? ¹⁰ Ndana tama, kada snaŋta kuni kazlay: Mamu Zwaŋa mndu nda

* **2:7** Gray nda Zlahu 24:16, Ngha ta Zabura 103:3, Isaya 43:25.

mbrakwa plinjá dmakwa mndu ta ghəŋa hadík kə'a ná, wya tsi: ¹¹ Ka i'i ta mnaghata gra wa, "Sli'afslí'a, kla ta skwa hana gha, la dzagha gha,"» ka'a nda tsa mndu nda rwa səlani ya. ¹² Gi brahwat kə'a sli'afta, zləŋal klaftá skwa hanani, ka sabə tsi nzərem ta nghay inda mnduha. Ka ndərmim həŋ nda ndərmima, ka zləzlvu həŋ ta Lazglafta. Ka həŋ mantša: «Ka yawu ka yawu, ta maga a skwi manda na wu,» ka həŋ.

Hgafta Yesu ta Levi mnda tska dzumna

Mat 9:9-13, Luk 5:27-32

¹³ Tahula tsa ka sli'aftá Yesu ka vrəglaghata nda ta wa drəfa Galili. Ka sli'adaghatá mnduha dliwis slanaghata hada, ka taghə tsi ta skwi ŋa tan. ¹⁴ Tata gra mbada Yesu, ka nghanjta tsi ta Levi mnda tska dzumna, ta nzakway ka zwanja Alfe, ta nzaku ta watgha həga ksa slnani. «Mbadá mista da,» ka'a nda tsi. Ka sli'afta Levi ka laghwi mistani.

Za skwa zay ma həga ga Levi

¹⁵ Tahula tsa, ka tskavatá i Yesu nda duhwalhani kawadaga nda gwal tska dzumna, nda sanlaha ma ghwadaka mnduha, kabga nda ndəgha mndərga tsa mnduha ya ta dza'a mistani tazlay. Ka tskavatá həŋ ka za skwi ma həga ga Levi.† ¹⁶ Kə'a, ká gwal tagha zlahá Musa ŋa mnduha ta nzakway mataba la Farisa ná, ta za skwi Yesu kawadaga nda gwal tska dzumna nda sanlaha ma tsa ghwadaka mnduha‡ ya. Ka həŋ nda duhwalha Yesu mantša: «Kabgawu ta kəl Mghama ghuni ka za skwi kawadaga nda na mnduha na ba?» ka

† **2:15** Ngha ta Lukwa 5:29. ‡ **2:16** Ngha ta Lukwa 15:1-2.

həŋ. ¹⁷ Slrew, lamla tsa gwađa ya da sləmənja Yesu. Ka'a mantsa: «Gwal kul dughwanaku yeya ta psa duhtur, psa a gwal dughwana wa. Sagha da psa gwal dmaku i'i, sagha a yu da psa gwal ta mnay kazlay: Tuđukwa aŋni kə'a wa,» ka'a nda həŋ.

Gwađa Yesu ta ghəŋa suma

Mat 9:14-17, Luk 5:33-39

¹⁸ Tata suma i duhwalha Yuhwana nda la Farisa ma sana fitik guli, ka sli'aktá mnduha dawanja da Yesu. Ka həŋ mantsa: «Ya wya ta suma i duhwalha Yuhwana nda la Farisa ní, kabgawu ta kwal ŋa gha ma duhwalha suma ka na?» ka həŋ nda tsi.

¹⁹ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Ka ta kawadaga graha zwanja midzi nda tsa zwanja midzi ya katsi ná, ta sumay həŋ ta suma ra? Ka ta kawadaga həŋ katsi ná, hađ həŋ ta suma wa. ²⁰ Dza'a saghasa fitik, ŋa klaghutá zwanja midzi. Bađu tsaya tama, dza'a sumay həŋ ta suma. ²¹ Mantsa guli, hađ lu ta tsaktá lfiđa gərzan, ka tsamtá halata lgut nda tsi wa. Ka mantsa tsi katsi ná, dza'a kdĩŋkda tsa lfiđa gərzan ya ta mđukinjá tsa halata lgut ya. ²² Hađ lu ta dihamtá ima inabi ta ka nuni ma halata zliba huta guli wa, ba ma lfidani ta dihamta lu. Kabga tawaftani dza'azlay ná, dza'a zlukiginzlukwa ta tsa halata huta ya, ŋa tinjani. Ŋa nzakwani lpay lu ma ya, lpay lu ma ya,» ka'a.

Yesu mgham ta ghəŋa sabat

Mat 12:1-8, Luk 6:1-5

²³ Bađu sana sabat ta labla i Yesu nda duhwalhani ta tviš ma vwaha nimaya, ka bala'atá tsa duhwalhani ya ta tsa nimaya ya. ²⁴ Ka la

Farisa nda Yesu mantisa: «Ngha 6a gra ta skwi, kabgawu ta kəl duhwalha gha ka maga skwi pyaf lu ta magay bađu sabat* na?» ka həŋ. ²⁵ Ka Yesu nda həŋ mantisa: «Ta dzaŋaf a kuni ta skwi maga Dawuda† ma fitika kuzlanaf ta maya ta həŋ nda gwal kawadaga nda tsi tani ra? ²⁶ Ma fitika nzakwa Abiyatar ka mali ta ghəŋa inda gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta ná, ka lamə tsi da həga Lazglafta, ka zutá skwa zay ya fana lu ta Lazglafta pđar tsi ta skwi ŋa zanŋa, tsatsanafha guli ta gwal kawadaga nda tsi. Tsa skwa zay‡ ya ná, had hamata mndu ta zay wa, ba tsa gwal ta dra skwi yeya kweŋkweŋ ta zay, ama ka zutá Dawuda tsatsanafha ta grahani guli,» ka'a. ²⁷ Ka Yesu nda həŋ guli mantisa: «Kabga ŋa kata mndu fata lu ta sabat, fa a lu ta mndu ŋa sabat wa. ²⁸ Tsaya kəl Zwanŋa mndu ka nzaku ka mgham ta ghəŋa sabat,» ka'a.

3

Mbanaf ta Yesu ta sana mndu nda mta dzvani

Mat 12:9-14, Luk 6:6-11

¹ Mbadaka Yesu ka ləglami da həga tagha skwa la Yahuda, ka slaftá tsi ta sana mndu nda mta dzvani ta nzaku hada. ² Ka dza'a mbanafər mbanaf a tsi ta na mndu na bađu sabat, ka mnduha nzata ka ngha Yesu tiritiri, kabga ŋa mutsaftá rutsak tida. ³ «Sli'afslí'a gra, ka sagha ka sladata ta kəma mnduha,» ka Yesu nda tsa mndu nda mta dzvani ya. ⁴ Ka'a nda həŋ tama mantisa: «Nu skwi nda ra ŋa magay bađu sabat na? Maga skwi đina re, ari

* **2:24** Ngha ta Sabi 34:21. † **2:25** Ngha ta 1 Samuyel 21:2-7.

‡ **2:26** Ngha ta 1 Samuyel 21:2-7, 2 Samuyel 15:35 nda Zlahu 24:9.

maga ghwadaka skwi a na? Mbanaftá mndu skwi ta raku re, ari dzatá mnda a skwi ta raku?» ka'a nda həŋ. Tsitsrid, ka həŋ nzata. ⁵ Ka kuzlanaftá tsi ta Yesu ta ɲuduf manda waftani ta həŋ, kabga tsa təŋa ta ghəŋa taŋ ya. Huf safi ta ɲudufa Yesu, «tdapta da ta dzva gha gra,» ka'a nda tsa mndu nda mta dzvani ya. Ka tdapta tsi ta dzvani, gi kundlinj mbatani tsa. ⁶ Ka gazlagabta la Farisa dzibil, gi ka laghwi həŋ dZRəku kawadaga nda mnduha mghama Hiridus * ɲa zba tva dzatá Yesu.

Sli'adaghata mnduha slanaghatá Yesu ta wa drəf

⁷ Ka sli'aptá i Yesu nda duhwalhani mataba taŋ, ka laghwi ta wa drəfa Galili. Snaŋta mnduha ta tsa skwi ta magə Yesu ya, ka sli'akta həŋ daga ta hadika Galili, nda ya ma Zudiya, ⁸ nda pɔakwa gwal ta hadika Ursalima, nda gwal ta hadika Idume, nda gwal ta bla ghwa Zurdeŋ, nda gwal ta waftá luwa Tir nda Siduŋ tani. ⁹ Ka mnanatá Yesu ta duhwalhani ɲa payanatá kwambalu, kabga yaha mnduha da bisla i'i kə'a, ¹⁰ kabga nda ndəgha mnduha mbambanaf tsi, kəl inda gwal danwa ka sli'adaghata. ¹¹ Ghur ka gwal kasaf ghwadaka sulkum ta həŋ ngha Yesu guli ná, ka sli'adaghatá həŋ da tsəlu ma ghuvani ka wahu. «Kagha Zwanja Lazglafta!» ka həŋ nda tsi. ¹² Ka davanaghatá Yesu ta həŋ ka ɲdanɔa. «Ma mnaŋ kuni ta i'i» ka'a nda həŋ.

*Dagabta Yesu ta duhwalhani ghwanpɔa his
Mat 10:1-4, Luk 6:12-16*

* **3:6** Hiridus Anɲtipas.

13 Tahula tsa, ka sli'aftá Yesu ka laghwi ta kudunur. Ka haga'atá tsi ta gwal kumanj tsi, ka sli'adaghatá hən slanaghata. 14 Ka daga'atá tsi ta gwal ghwanjpdə his ɲa nzaku tavatani, ɲa ghunayni guli ta hən mna Ggwada Lazglafta. 15 Vlanha ta mbrakwa ghazliginjá duhwalha halaway ma mnduha ta hən. 16 Wya hga tsa gwal ghwanjpdə his dagab tsi ya: Simunj tsanaf tsi ta hgani ka Piyer†, 17 nda i Yakubu nda zwanjamani Yuhwana ta nzakway ka zwana Zebedi, Bwarneges kə'a tsanaftá hga tanj, manda mnay kazlay: Zwana ɲəzla luwa‡ kə'a ya, 18 nda Andre, Filip, Bartelemi, Mata, Tuma, Yakubu zwanja Alfe, Tade, Simunj mnda la Kananit, 19 nda Zudas Iskaryut. Tsa Zudas ya ta skwaptá Yesu.

Razanaftá Sulkum nda ghuḅa

20 Tahula tsa, ka sli'aftá hən ka laghwi dzagha. Ka sli'igəldaghatá mnduha ddivis slanaghatá hən, ha ka trapta i Yesu nda duhwalhani ta mutsaftá fitik ɲa zanjá skwa zay. 21 Snanja la tanj ma Yesu ta skwi ta mnə lu kazlay: Nda hwaḁa ghunislakani kə'a ya, ka sagha hən da klay.

Zlghawa Yesu ta ghəɲa razay ta razu lu

Mat 12:22-32, Luk 11:14-23, 12:10

22 Ka gwal tagha zlahu Musa ɲa mnduha ta sli'akta ma luwa Ursalima ta mnay guli mantša: «Nda ksa na mndu na da Belzebul§, kabga nda mbrakwa halaway ta ghazliginjta tsi ta duhwalha halaway ma mnduha,» ka hən. 23 Ka hagaftá

† **3:16** Piyer: Manda mnay kazlay: Pala kə'a ya. Gray nda Mata 16:16-18, Yuhwana 1:42. ‡ **3:17** Gray nda Lukwa 9:54. § **3:22** Ngha ta Mata 10:25.

Yesu ta həŋ ka mnay ŋa taŋ nda mahdihdi. Ka'a nda həŋ mantsa: «Waka halaway dza'a ghzligiŋtá halaway na? ²⁴ Ka tavaptá luwa turtuk ná, dza'a nzakway tsa luwa ya tđukwa ra? ²⁵ Ka dgavapdga həga mndu his ná, ta dza'a nzəglanza tsa həga ya ra? ²⁶ Ka kuranavatá ghəŋani halaway katsi ná, nda dga his nda tsa tama, sladglata a nda tsa tama guli wu, kdavakta ŋani tsa. ²⁷ Ka ta habaf a mndu ta mndu nda mbra wu katsi ná, laviŋta a ta lami da həga ga taŋ ka hlugudunustá huzlani wa. ²⁸ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata: Inda dmakuha dza'a magata mnduha, dza'a plinispla Lazglafta ta həŋ nda inda rarazuha dza'a həŋ rarazay tani. ²⁹ Ama inda mndu dza'a razanaftá Sulkum nda ghuḅa, plinista a lu ta dmakwani đekdek wa. Dza'a nzakway dmakwani ta ghəŋani ŋa kdekeden,» ka'a nda həŋ, ³⁰ kabga «nda ghwadaka sulkum ma vghani,» ka həŋ ta mnay ta Yesu, kəl Yesu ka mna tsa gwada ya ŋa taŋ.

*I wa vərda zwanamani ma Yesu?
Mat 12:46-50, Luk 8:19-21*

³¹ Tahula tsa, ka ḅhadaghatá i mani nda zwanamani ma Yesu, ka sladaghuta ma bli. Ka ghunadamtá həŋ ta mndu da həga ŋa hgagaptá Yesu. ³² Tizlik tskatá mnduha tavata Yesu ta lagha lu da mnay ŋani kazlay: Wa'a i ma gha nda zwanama gha ta hga kagha ma bli kə'a. ³³ «I wa ma da nda zwanama da na?» ka'a zlgħaftá wani. ³⁴ Ka nghadaptá tsi ka tsa mnduha ta nzaku ta wanafta ya, ka'a mantsa: «Wana i ma da nda zwanama da, ³⁵ kabga inda mndu ta maga skwi manda ya ta

kumə Lazglafta, tsaya zwanjama da, tsaya mukuma da, tsaya ma da,» ka'a.

4

Mahdihdi nda mnda wutsa hulfa

Mat 13:1-9, Luk 8:4-8

¹ Ma sana fitik, ka nzəglatá Yesu ka tagha skwi ŋa mnduha ta wa drəfa Galili. Ka tskadaghatá mnduha ta vgha ŋərǒisl tavatani, kəl tsi ka laghwi nzagapta ma kwambalu ta wa tsa drəf ya, ta nzatá inda tsa mnduha ya rpa' ta wani. ² Ka taghə tsi ta ndəghata skwi ŋa taŋ nda mahdihdi. Wya ka'a nda həŋ ma tsa tagha skwani ya: ³ «Snawa ka mnaghunata yu ɓa! Mbadaka sana mndu ka sli'aftá ka laghwi da wutsa hulfa ma vwahani. ⁴ Tata wutsaywutsay mantsa, ka rkatá sanlaha ta tvi ka sli'adaghatá dyakha da daguta. ⁵ Ka rkatá sanlaha ta kluluh ma vli kul slaghutá hadik, ka gi dyaftá tsi misimmisim kabga sira a hadik ta ghəŋani wa. ⁶ Na safa fitik dzafata tida, ka zlghutá tsi həw ka ghwaluta, kabga slaghu a slrəŋ mistani wa. ⁷ Ma teki sanlaha, ka glanaghatá teki ka raghwanata pghaf a ta ghəŋ wa. ⁸ Ta gənək sanlaha, ka dayafta tsahaya, ka galafta, ka pghaftá ghəŋ ka zwanj dze'dze'. Midida ghəŋa sanlaha, selela ghəŋa sanlaha, ɓərzləzla ghəŋa sanlaha. ⁹ Mndu nda sləməŋa snay, ka sna tsi,» ka'a nda həŋ.

Kabgawu ta kəl Yesu ka gwada nda mahdihdi na?

Mat 13:10-17, Luk 8:9-10

¹⁰ Manda dgaghuta i Yesu nda duhwalhani kawadaga nda sanlaha ma mnduha ta vgha, ka

ɔawantá hən ta ghəŋa tsa mahdihdi ya da tsi. ¹¹ «Kaghuni, vlaghunavla lu ta snaŋtá ɔifa ta gwada ta ghəŋa ga mghama Lazglafta, ama ŋa sanlaha ná, ba nda mahdihdi dza'a mnananŋta lu ta hən, ¹² kabga ŋa nghay taŋ, nghanŋta a hən wa. Ŋa snay taŋ, snaŋta a hən ɔekɔek wa. Ka má nda sna hən katsi ná, má dza'a mbəɔɔakmbəɔɔa hən ta vgha da Lazglafta ŋa plinistani ta dmakuha taŋ*,» ka'a nda hən.

Klatá ghəŋa tsa mahdihdi ya

Mat 13:18-23, Luk 8:11-15

¹³ Tahula tsa, ka'a nda hən guli mantsa: «Sna a kuni ta tsa mahdihdi ya ra? Ka sna a kuni ta tsaya wu katsi ná, wa ka kuni dza'a snaŋtá inda mahdihdi tama? ¹⁴ Tsa hulfa ta wutsə tsa mndu mnə yu ya ná, gwada Lazglafta ya ta wutsə tsi. ¹⁵ Sanlaha ma mnduha ná, manda tvi rkaf hulfa tida nzakwa taŋ. Na gi snaŋta taŋ ta gwada Lazglafta ma ŋuɔɔufa taŋ, ndadaghata halaway hlugudunustá hən, manda ɔagay ta ɔaguta ɔyak ta hulfa ta tvi. ¹⁶ Sanlaha ma mnduha guli ná, manda kluluh wutsaf lu ta hulfa tida hən. Ka snaŋsna hən ta gwada Lazglafta gi misimmisim ka hən ta tsu'afta nda rfu, ¹⁷ ama had hən ta zlanŋtá vli ŋa dzugwamta tsa gwada ya ta slrən ma ŋuɔɔufa taŋ wa. Ka grungra ghuya ɔanwa nda giri ta hən kabga tsa gwada ya katsi, gi suwak zlanavata taŋ ta zlghay nda ŋuɔɔufa taŋ. ¹⁸ Sanlaha ma mnduha guli ná, manda vli ma teki rkam hulfa mida hən. Snaŋsna hən ta gwada Lazglafta ¹⁹ ama ta laghula hən da ndana nzaku ma ghəŋa hadik, nda ndana

* **4:12** Ngha ta Isaya 6:9, 10.

zba gadghəl, nda ndana sana skwiha ta hara'uwa iri. Mantsa tama, mbaɗa tsa skwiha ya ka raghwa tsa gwada ya, ka niɗta hən ka ksuban. ²⁰ Sanlaha ma mnduha ná, manda haɗik ka gənək hən. Ta snaɗsna hən ta gwada Lazglafta, ta zlg hafzlg ha hən nda ɗuɗufa taɗ, ta magay hən ta skwi ta kumə Lazglafta. Sanlaha ma tsa mnduha ya ná, ki'a ki'a magata hən, ka gratani magata sanlaha, Sanlaha ma mnduha guli ná, va ɗulum ɗulum magatá ɗa taɗ,» ka'a.

Mahdihdi graf lu nda pitirla

Luk 8:16-18

²¹ Ka Yesu nda hən guli: «Ta klafkla lu ta pitirla ɗa dzubamta ma tughuba ra? Ari ta klafkla a lu ɗa fiɗta mista ghzlən na? Ta klafta ɗa fafta ta vəl tskala† lu kasi'i ki'e. ²² Haɗ skwi nda ɗifa dza'a kwal kul sabi ta daɓi wa. Haɗ skwi kdekdek dza'a kwal kul maravata banluwa guli wa. ²³ Mndu nda sləmənɗa snay ka sna tsi,» ka'a. ²⁴ Ka'a nda hən guli: «Daswa ka kuni nda skwi ta snaɗta kuni. Nda tsa daram ta kəl kuni ka gra skwi ya, nda tsi guli dza'a graghunafta Lazglafta ta ɗa ghuni, ɗa sgaghu-naghatá ɗa ghuni guli. ²⁵ Tsaya tama, mndu ta fata sləmənɗani ɗina ka sna gwada ná, dza'a sganaghasga Lazglafta ta snaɗtani. Ama mndu ta dərzlaftá sləmənɗani ná, dza'a sganaghasga ta dərzlanaf ta guli,» ka Yesu.

Hulfa ma haɗik graf lu nda ga mghama Lazglafta

²⁶ Ka'a nda hən guli: «Ka gragra nda hulfa ta pghamta mndu da haɗik ya ga mghama Lazglafta.

† 4:21 Gray nda Mata 5:15 Lukwa 11:33.

²⁷ Dər ta hanə ta hanani tsa mndu ya girvidik, dər ta vaghə ta nzakwani tsi giftik, ta dyutá dyakwani, ka glakwani hulfa sna a kə'a ta magaku wa. ²⁸ Hadik ta dygintá hulfa ɲa nzakwani ka kuzuj. Tahula tsa, ɲa pghaftani ta ghəɲ ɲa ksayni ta zwan. ²⁹ Ka nda ndəha tsi vərzləɲ tama, nda maga fitik ɲa tsay, sagha fitika kla vdu ɲa tsay‡ tsa,» ka'a.

*Ga mghama Lazglafta graf lu nda hya kramasa
Mat 13:31-32,34, Luk 13:18-19*

³⁰ Wya ka'a nda həɲ guli: «Ndaw dza'a gra mu ta ga mghama Lazglafta, nda wati ma skwi dza'a grafta mu? ³¹ Tsa ga mghama Lazglafta ya ná, dza'a gray lu nda hya kramasa. Tsa hya kramasa ya ná, ndəzikw nzakwani mataba hulfaha ta ghəɲa hadik, ama ka sləgam sləga lu, ³² ta glafgla gdiz ka malaghutá hamata sluhwaha nidali. Ta pghay ta sləma dagala ha ka lavinta dyakha ta baba həga taɲ tida,» ka'a.

³³ Nda ndəghata mndərga tsa mahdihdiha ya mnananɲa tsi ta gwada ta həɲ prək ka snanɲa taɲ. ³⁴ Inda ɲani ma gwada nda həɲ ná, ba nda mahdihdi. Ama nzata taɲ nda ghəɲa taɲ nda duhwalhani ya ná, tsislanaptani ta həɲ.

*Ləbanata Yesu ta mativirau'
Mat 8:23-27, Luk 8:22-25*

³⁵ Gahawu badu va tsa, «mbadma ta a ɓlu a,» ka Yesu nda duhwalhani. ³⁶ Ka sli'afta həɲ ka zlanavata tskata mnduha, ka lamə həɲ da tsa kwambalu nzamə Yesu mida ya ka laghwi, kawadaga nda sanlaha ma kwambalu guli mistani. ³⁷ Tata ndrə

‡ 4:29 Zuwel 4:13.

həŋ ma kwambalu, ka sli'af̄ta mghama mativi-rau', ka kapatsa'uwaku imi ka lami ka kuma ndəghanafta kwambalu. ³⁸ Ta hanani Yesu ma mndəra kwambalu, nda fatá ghəŋani ta skwa fa ghəŋ. Ka sli'anaftá həŋ. «Mghama d̄a! Ndana a kagha ta na zwađuta dza'a zwađuta mu na ra?» ka həŋ nda tsi. ³⁹ Sli'avatani mant̄sa, ka dvanaghatá tsi ta falak. «L̄ɔal̄ɔa ka nzata ka t̄ɛkw!» ka'a nda drəf. Ka l̄ɔatá falak, ka nzatá vli t̄ɛkw. ⁴⁰ Ka mbəđavatá tsi tvə duhwalhani. Ka'a nda heŋ mant̄sa: «Nu ta kəl kuni ka zləŋ mandana na, kulam ndana, hađ zlḡhay nda ŋuđuf da kaghuni dekdek katək ra?» ka'a nda həŋ. ⁴¹ Ka ksaf̄tá zləŋ ta həŋ katakata. «Wa va na ma mndu katək na? Nduk nda falak nda drəf tani ta snanatá gwada!Š» ka həŋ.

5

Mbanafta Yesu ta mndu ksu halaway

Mat 8:28-34, Luk 8:26-39

¹ Manda laba taŋ ta tsa sana ɔla drəfa Galili ta hadika Geraseni* ya, ² tata sabə nda sa Yesu ma kwambalu, ka gi ndadaghatá sana mndu ksu halaway, ta sabi mataba kuluha da guyay. ³ Mataba kuluha si ta nzakwa tsa mndu ya. Hađ mndu ta laviŋtá ksaf̄ta ŋa habafta dər nda zidá wu, ⁴ kabga si ta tsamtsa lu ma tsuhwal, habawuha lu ta dzvuhani nda zidá, ama ta ratsiŋ ratsa tsatsi ta tsa zidaha ya, ta ɔaliŋ ɔala ta tsa tsuhwalha ya. Hađ mndu ta laviŋtá zlahafta wa. ⁵ Inda fitik ta vaghə nda vagha, ta hanə nda hana ta

Š **4:41** Gray nda Zabura 65:8, 89:10, 107:23-32. * **5:1** Gray nda Mata 8:28.

wawaku mataba kuluha nda ya ta ghwá, ka lili ka kwaha vghani nda pala. ⁶ Na tsa Nghanṭani ta Yesu manda a ya ná, ka hwayaftá tsi ka lagha tsəlǒata ta kəmani, ⁷ ka wahu nda lwi dagala. «Yesu Zwanja Lazglafta ta luwa: Nya mataba da nda kagha na? Ta ndəba dzvu yu da kagha nda həga Lazglafta, ma ghuydip ka ta danwa,» ka'a. ⁸ Kəl tsi ka mna tsaya ná, kabga mnanamna Yesu kazlay: Ghwadaka sulkum! Sabsa ma na mndu na kə'a. ⁹ Ka dawantá tsi da tsi. «Wa hga gha na?» ka'a nda tsi. «Dəba'» hga da, kabga nda tska ηni. ¹⁰ Kdəkkdək, ma ghzliηnis ka ma luwa, ka'a ndi'ata ka ηdanḡa nda tsi.

¹¹ Tsaw ma tsa vli ya, mamu bra ghuvazuha† ta zbu ta skwa zay taη tavata ghwá. ¹² Ka tsa ghwadaka sulkum ya mantša: «Kdəkkdək, ghuna ta anηi da a ghuvazuha a, ka sli'amta ηni da həη,» ka həη nda tsi. ¹³ «Lawala!» Ka'a nda həη. Ka sli'agaptá həη ka sli'amta da tsa ghuvazuha ya. Ka vazagatá tsa ghuvazuha ya ta vgha tavata tsa ghwá ya ka rkaghata da drəf. Ta magay mbsaka taη ta dəmbu' his ta zadamta ma tsa drəf ya. ¹⁴ Na tsa gwal si ta ngha tsa ghuvazuha ya, ka sli'afṭa həη nda hwaya ka laghu mnay ma luwa nduk tahula luwa. Ka sli'adaghatá mnduha da ngha tsa skwi ta maguta ya. ¹⁵ Manda sli'adaghatataη tavata Yesu, ka nghanṭá həη ta tsa mndu si sli'amə ghwadaka sulkumha dida ya ta nzakwani kwandlanḡ nda sudatá lgut ta vgha. Ka ghudzaku tsa mnduha ya da zləη. ¹⁶ Ka rusu tsa gwal si hada ya ta skwi ta maguta nda tsa mndu si ksu halaway

† 5:11 Ngha ta Zlahu 11:7 nda Vrafta ta Zlahu 14:8.

ya, nda skwi ta maguta nda tsa ghuvazuha ya, ŋa taŋ. ¹⁷ Tahula tsa, «kdəkkdək, sli'apsli'a ma hadika ŋni,» ka həŋ nda Yesu. ¹⁸ Ta dza'a dza'a Yesu da kwambalu tama, «wya dzvu, ka la yu mista gha,» ka tsa mndu si ksu halaway ya nda tsi. ¹⁹ Ama ka Yesu nda tsi mantsa: «La dzagha gha, ka dza'a ka slanaghatá la ga ghuni. Ka rusanaftha ka ta inda skwi maga gha Mgham Lazglafta, nda ya kə'a tawatá hidahida ta kagha,» ka'a. ²⁰ Ka sli'aftha tsi ka laghwi da manay ma kuraghuta hadika Dekapwalus ta inda skwi magana Yesu. Ka ndərmim inda taŋ nda ndərmima.

Mbatá sana marakw ta paghaku, nda vramta hafu ma makwa Zayrus

Mat 9:18-26, Luk 8:40-56

²¹ Manda vradaghata Yesu nda kwambalu ka lagha ta sana 6la drəf, ka sli'adaghatá mnduha ŋər6isl slanaghata hada. Ta sladu Yesu ta wa tsa drəf ya. ²² Ka lagha sana mndu tekw mataba maliha ma həga tagha skwa la Yahuda slanaghata. Zayrus hga tsa mndu ya. Na gi nghanṭani ta Yesu, ka gi zləmbatá tsi ma ghuvani. ²³ Ka ŋavatá tsi ka ndəba dzvu da tsi, ka'a mantsa: «Wa a makwa da ta kala ghəŋ ta dza'a mtaku. Kdəkkdək, sawi ksəŋta nda dzvu ka mbafta tsi, ka nzakwa tsi nda hafu,» ka'a nda tsi. ²⁴ Ka sli'afthá Yesu ka dza'a kawadaga nda tsi. Mbađa mnduha ka sli'i rutututa mistani, ka 6islay.

²⁵ Mamu sana marakw mataba taŋ ta maga vaku ghwanpəda his ta paghaku. ²⁶ Ghuyghuya tsa marakw ya ta daŋwa katakata ta dza'a da takay da duhturha. Zadiŋzadá ta inda skwihani demdem,

nduk nda tsa, had lavaghwani wu, tata sgaku nda sga tsa danwani ya. ²⁷ Na sanjta tsa marakw ya ka lu ta gwada ta Yesu, ka kdikadamta tsi mataba mnduha, ka lagha ksantá lguta Yesu nda ga mahulhul, ²⁸ kabga wya ka'a ma ghani: «Tsa ksan yu ta der lgutani tada ná, dza'a mbaku yu,» ka'a. ²⁹ Na tsa gi ksantani ya, gi tarsiu' lbata tsa paghakwani ya tsa. Ta snu tsi ma vghani ná, wdər nda mba. ³⁰ Gi ta snə Yesu ma nani ma vgha guli ná, mamu mbraku ta savaghuta. Ka sladata tsi, ka mbədavata mataba tskata mnduha. Ka'a mantša: «Wa na mndu ta ksantá lgutha da na na?» ka'a. ³¹ Ka duhwalhani nda tsi mantša: «Nda ngha ka ta tskata mnduha ta bisla kagha ná, wa ta kshata na» ka ka? ka hən nda tsi. ³² Ka nanaghaku tsi ka zba tsa mndu ta ksanta ya. ³³ Na tsa marakw ya, ka ghudzaku da zlən, kabga nda sna ta skwi maga tsi. Ka zləmbatá tsi ma ghuva Yesu, ka mnanantá kahwathwata. ³⁴ Ka Yesu nda tsi mantša: «Nda mba ka makwa da, kabga zlghafta gha ta i'i nda nudufa gha. La nda vgha ta zdaku, ka nzata ka kwandəlan,» ka'a.

³⁵ Tata gwada Yesu, ka sagha gwal ga Zayrus da mnay na Zayrus kazlay: Kdakwa tsa makwa gha ya tsa, na danwazlgelta gha naw ta mgham na? ka hən. ³⁶ Klaf a Yesu ta tsa gwada tan ya ka gwada wa. «Ma zlən ka, fafta kagha ta ghəna gha ta i'i kwenkwen na gha,» ka'a nda Zayrus. ³⁷ Ka sli'aftá tsi ka dza'a. Ka pyanatá tsi ta mnduha ta dza'a mistani, ka hgana'atá tsi ta i Piyer nda Yakubu nda Yuhwana zwanamani ma Yakubu na dza'a mistani. ³⁸ Ka bhadaghatá hən da tsa Zayrus mali ma həga tagha skwa la Yahuda ya. Ka slanaghatá Yesu ta mnduha ta kitsiwiraku, ta wawahaku, ta dzadza

lupaluba. ³⁹ Ka lamə tsi da həga. «Kabgawu ta kəl kuni ka hlawi, ta kəl kuni ka taw? Ya wana ta mta a zwan wu, hani ta hani tsi,» ka'a nda həŋ. ⁴⁰ Ka ghuḅasu həŋ ta Yesu. Lagha Yesu ka ghzlagaptá inda mndu ma həga. Ka hgana'atá tsi ta i dani nda mani ma tsa zwan ya, nda tsa gwal lagha həŋ kawadaga ya, ka lamə həŋ da tsa dzuguvi nda zwan mida ya. ⁴¹ Ka ŋanatá tsi ta dzvu, ka'a mantsa: «Talitakum,» ka'a. Manda mnay kazlay: Makwa da, sli'afslí'a, i'i ya ta gwada nda kagha kə'a ya.

⁴² Gi hləbəts ka tsa makwa ya sli'afsa ka gi mbada. A', ghwanpda his ima tsa makwa ya. Ka nzata həŋ ndandrakawa ka ndərmimay. ⁴³ Mbadaka Yesu ka zlahanaghatá həŋ ka ŋdanđa kazlay: Yahayaha kuni da mnay dər ŋa wa tsi, ka'a. Ka'a nda həŋ guli mantsa: «Vlanjwa skwa zay ta na makwa na,» ka'a.

6

Kwalaghuta gwal ma Nazaret ta zlgħaftá Yesu Mat 13:53-58, Luk 4:16-30

¹ Ka sli'afsa Yesu ka zlanťá tsa vli ya ka laghu da luwa ta glakwani.* Ka laghu duhwalhani mistani. ² Bađu sabat, ka lamə Yesu da tagha skwi ŋa mnduha ma həga tagha skwa la Yahuda. Káka nda ndəghata mnduha hada ta sna tsa skwi ta taghə tsi ya. Ka ndərmim həŋ nda ndərmima: «Wa ta taghanaftá mndərga nana ma skwi? Wa ta vlanťá mndərga nana ma difil ta kəl tsi ka maga nana ma mazəmzəmha na? ³ Tsa mnda fidí ta nzakway ka

* **6:1** Ngha ta Mata 13:54.

zwanja Mari† ya a na mndu na kay ra? Zwanjmani ma i Yakubu nda Yuses, nda Yuda, nda Simun a tsi kay ra? Mataba mu a kwagha mani kay guli ra?» ka həŋ. Ka nzaku Yesu ka skwa tuthun da həŋ. ⁴ Ka Yesu nda həŋ tama mantsa: «Ta vlay lu ta glaku ŋa anabi ma sana vliha, ama ma luwani, nda ya mataba la taŋ nduk nda ya ma həga ga taŋ‡ ná, hađ lu ta vla glaku ŋani wa,» ka'a. ⁵ Tsaya kəl Yesu ka kwal kul maganťa mazəmzəm hada. Ka laghu tsi ksanta nda dzvu ta sanlaha ma mnduha kul dughwanaku, ka mbambanaftá tsi ta həŋ. ⁶ Ka ndərmim Yesu nda ndərmima ta tsa kwala taŋ kul zlgħaftá tsatsi nda ŋuduf ya.

Ghunafta Yesu ta duhwalhani ghwanpda his

Mat 10:5-15, Luk 9:1-6

Tahula tsa, ka sli'aftá Yesu ka laghwi da ra zwana luwa ta hula Nazaret. Ka tatagha skwi ŋa mnduha. ⁷ Ka hagaftá tsi ta duhwalhani ghwanpda his ŋa ghwanaftani ta həŋ his his his da luwaha. Ka valanťa tsi ta mbraku ta həŋ ŋa ghazliginťa ghwadaka sulkum. ⁸ Ka zlahanagħatá tsi ta həŋ ka'a mantsa: «Ta sli'i kuni ya, dafa kwenkwen dza'a kuni klafta ma dzva ghuni, yaha kuni klaftá skwa zay, nda dər zliba ghuva, yaha kuni klaftá tsemi ma zlibi. ⁹ Yaha kuni klaftá mahisa lgut. ¹⁰ Ka lamla kuni da luwa katsi, ka nzata kuni ga mndu ya ta tsu'aftá kaghuni, ha ka sagha fitik dza'a kəl kuni ka sli'afta ma tsa vli ya. ¹¹ Ka mamu gwal ma sana vli dza'a kwal kul tsu'afta kaghuni ta kwalagħutá sna gwada ghuni katsi, ka sli'apta

† **6:3** Gray nda Yuhwana 6:42. ‡ **6:4** Gray nda Lukwa 4:24, Yuhwana 4:44.

kuni ma tsa vli ya, ka tukwiŋta kuni ta rgitika tsa luwa ya ta sɛla ghuni. Tsaya dza'a maraŋtá nzakwa dmakwa taŋ ta ghəŋa taŋ,» ka'a nda həŋ. ¹² Ka sli'aftá həŋ ka laghwi da mnay ŋa mnduha, ka həŋ mantsa: «Mbədanafwa mbəda ta nzakwa ghuni, ka mnigiŋta kuni ta dmakwa ghuni,» ka həŋ. ¹³ Ka ghazligiŋtá həŋ ta ghwadaka sulkum ma mnduha, mbambanafha həŋ ta ndəghata gwal kul dughwanaku nda masanavata rdi ta həŋ§.

Mtakwa Yuhwana mnda maga Batem

Mat 14:1-12, Luk 9:7-9

¹⁴ Mantsa, ka snanaghatá tsa gwada ta gwada lu ta Yesu ya ta mgham Hiridus, kabga laghula hgani da zərwa. Ka lu ta mnay tida na: «Tsa Yuhwana mnda maga batem ya kay ya ta sli'agabta ma mtaku, tsa ta kəl tsi ka maga mazəmzəmha,» ka lu. ¹⁵ «Iliya ya tane,» ka həŋ. «Sana anabi ta gara vgha nda sani mataba anabiha ghalya ya,» ka sanlaha nda ŋa taŋ. ¹⁶ Ama manda kdakwa Hiridus ta snaŋta tsahaya: «Tsa Yuhwana tsaghu yu ta ghəŋani ya kay ya ta sli'agabta nda hafu,» ka'a. ¹⁷ Kəl Hiridus ka mnata ksafatá Yuhwana ná, kabga gwada ta Hiridiya ta nzakway ka markwa zwaŋamani Filip* klu tsi ka marakw, ¹⁸ si kəl Yuhwana ka mnay ŋa Hiridus kazlay: Ra a ka klay gha ta markwa zwaŋama gha wu,† ka'a nda tsi. Kəl Hiridus ka ghunaftá sludzani ksafatá Yuhwana ka tsamta ma zida. ¹⁹ Tifin basanava basa Hiridiya ta ŋuduf ta Yuhwana kabga tsa gwada ya, ka zbə tsi ta tvi ŋa dzata ama trid traptra ta tvani. ²⁰ Vərda

§ 6:13 Gray nda Yakubu 5:14. * 6:17 Ngha ta 8:27. † 6:18 Ngha ta Zlahu 18:16, 20:21.

dər Hiridus ná, ta zləŋay ta Yuhwana. Nda sna guli kazlay: Mndu nda ghuḅa Yuhwana, ɲərma mndu ya kə'a ka katə tsi. Inda nzata Hiridus ka sna gwadā ta gwadə Yuhwana ya ná, ta dəwir nda dwira ta ghəŋani dər má đvafđva tsi ta snay. ²¹ Ma sana fitik tama, ka mutsafta tsa Hiridiya ya ta tvi ɲa dzatá Yuhwana. Tsa fitik ya ná, bađu fata Hiridus ta skala havakta fitika yakwani ya. Bađu tsaya, ka hagaftá Hiridus ta mnduha. Tsa mnduha hagaf tsi ya, gwal dagaladagala ta wanafta, nda mghamha ta ghəŋa sludziha, nda gwal klu lu ta hadika Galili ya. ²² Bađu va tsaya tama, ka lamə makwa tsa Hiridiya ya ka skalu ta kəma tsa mnduha ta tskavata ya. Ka zdanaftá tsa skalani ya ta ɲudufa Hiridus nda tsa gwal hagaf tsi ya tani. Ka Hiridus nda tsa makwa ya mantša: «Ka nu dza'a kumafta maya gha ya, đawihā đawa dza'a vlaghavla yu,» ka'a. ²³ Ka wadānatá tsi. Ka'a mantša: «Skwi ya dza'a đawaŋta kagha da i'i ná, dza'a vlaghavla yu, dər má slóahwa luwa đa tsi,» ka'a. ²⁴ Ka ndagaptá tsa makwa ya ka laghwi mnay ɲa mani. Tahula mnānatani, ka đawu tsi da mani. Ka'a mantša: «Nu dza'a yu đaway tama?» ka'a. Ka mani zlgħaftá wani mantša: «Đawa ta ghəŋa Yuhwana mnda maga batem,» ka'a nda tsi. ²⁵ Ka gi vrəglagħutá tsi slanagħatá mgham ka đaway da tsi: «Ta kumay yu ta vliħata gha ndana ndana ta kwambleh ta ghəŋa Yuhwana mnda maga batem,» ka'a. ²⁶ Su'anak ká mgham nzata. Lavgliŋ a ta sđanafta wu, kabga nda ghada wadānatani ta kəma tsa gwal hagaf tsi ya. ²⁷ Ka gi ghunaftá tsi ta sludzi turtuk mataba gwal ta

nghay ka'a nda tsi mantša: «La ka tsagaghata ka ta ghəŋa Yuhwana mnda maga batem,» ka'a. ²⁸ Ka sli'aftá tsa sludzi ya ka laghwi da gamak, ka tsagaghatá ghəŋa Yuhwana mnda maga batem ta kwemleḥ. ²⁹ Manda sŋaŋta duhwalha Yuhwana ta tsa skwi ya, ka lagha həŋ klaghata mblani ka laghwi paɗamta.

Zunusta Yesu ta skwa zay ta mnduha dambu' hutaf

Mat 14:13-21, Luk 9:10-17, Yuh 6:1-14

³⁰ Mbaɗa tsa duhwalha si ghwanagha Yesu ya ka varakta. Ka tskavatá həŋ tavata Yesu, ka rusa skwi si maga həŋ, nda skwi ya si ta taghə həŋ ŋa mnduha. ³¹ Ka Yesu nda həŋ mantša: «Mbaɗma ta wa mazawa, ka nzata kuni ka hlaptá hafu hada,» ka'a. Haɗ fitika taŋ ŋa mutsaftá dər zaŋta dər skwa zay wu, kabga ndəghata mnduha ta zazavaɗaku katakata hada. ³² Ka sli'aftá hahəŋ hahəŋ ka dza'a ma kwambalu da sana vli ta wa mazawa. ³³ Ta sli'i həŋ, nda ndəgha mnduha ta nghinɗá həŋ, ka tsəmaftá həŋ. Ka gazlatá inda mnduha ma luwa, ka dza'a nda səla da tsa vli ta dza'a i Yesu nda duhwalhani ya, ka tinlaghutá həŋ ta ɓhadaghata, kabga ta hway nda hwaya hahəŋ. ³⁴ Manda ɓhadaghata Yesu, ka sabə tsi ma kwambalu. Kə'a kə'a ná, tizlik tskata mnduha, ka ksəŋtá həŋ katakata ta Yesu ka hidəhidə, kabga nda nza həŋ manda tuwakha kul haɗ mnda ngha‡ həŋ, ka gi nzatá tsi ka tagha skwiha ŋa taŋ. ³⁵ Manda ya nda ghada laghwa fitik, ka lagha duhwalhani mnay ŋani. Ka həŋ mantša: «Wana ma

‡ 6:34 Gray nda Mbsak 27:17, 1 Mghamha 22:17, Azekiyel 34:5-6.

mtak lu hadna, laghula fitik guli, ³⁶ mnanamna ta na mnduha na, ka sli'a həŋ da luwa, nda ya da zwana luwaha ta wafta na vli na, ka dza'a həŋ skwa skwiha ŋa zay taŋ,» ka həŋ. ³⁷ Ama ka Yesu nda həŋ mantsa: «Vlaŋwawla kaghuni 6a ta skwa zay ta həŋ,» ka'a. Ama ka həŋ nda tsi mantsa: «ŋa sli'a ŋni da dzawaktá buradi prək ka tseda vagha mnduha his dərɱək ta maga slna§, ka valaŋtá həŋ ŋa zay taŋ rki?» ka həŋ. ³⁸ Ka'a nda həŋ mantsa: «Kidaghi buradi da kaghuni na? Naghawa nagma» ka'a. Naghanata taŋ, ka həŋ mantsa: «Buradi hutaf nda tsulhwa klipi his ya,» ka həŋ. ³⁹ Ka Yesu nda duhwalhani mantsa: «Mnanawamna ta mnduha ka nzanzata həŋ ka ghuḅu ka ghuḅu ta kuzuŋwa mkwenek,» ka'a. ⁴⁰ Ka tsakavatá mnduha, ka nzanzata dərɱək dərɱək ma ya vli, hutaf mbsak hutaf mbsak ma ya vli. ⁴¹ Ka hlaftá Yesu ta tsa buradi hutaf, nda tsulhwa klipi his ya. Ka nghadaftá tsi nda ta luwa ka rfanaghatá Lazglafta. Tahula tsa mantsa, ka 6alanaptá tsi ta tsa buradi ya, ka valaŋtá duhwalhani, ŋa daganaptá tsa mnduha ya. Mantsa guli, ka daganaptá tsi ta tsa tsulhwa klipi his ya ta həŋ. ⁴² Inda taŋ demdem ka zazutá həŋ, ka babaghawtá həŋ. ⁴³ Ka tskaftá lu ta paḍakwa tsa buradihi nda klipihya ya ka ghwanak ghwanɱḍə his.* ⁴⁴ Gwal ta za tsa buradi ya ná, mnduha dəmbu' hutaf ya.

Mbaday Yesu ta mbada ta drəf
Mat 14:22-33, Yuh 6:15-21

§ 6:37 Nghan ta Mata 20:2. * 6:43 Gray nda 2 Mghamha 4:42-44.

⁴⁵ Tahula tsa, gi ka mblafta Yesu ta duhwalhani ka lamə da kwambalu ɲa dza'a taŋ ta sana ɓla drəf nda tvə luwa Betsayda, ta kdə tsatsi ta vriŋtá dəmga ɲa laba tsatsi nda hul nda hul slanaghatá həŋ. ⁴⁶ Manda dgatani ta vgha nda tsa mnduha ya, ka sli'aftá tsi ka laghwí ta ghwá da maga du'a. ⁴⁷ Lama vli da rvidik ya ná, ɓhatá tsa duhwalha Yesu ya tsa nda kwambalu ma takataka drəf. Tata hadik Yesu turtukwani. ⁴⁸ Kə'a ka Yesu nghadapta ná, ta takadaku duhwalhani ka swa kwambalu, kabga mamu falak ta vra həŋ. Wər ta tsughbura sərɗək vli, ka sli'aftá tsi ka mbaɗa ta drəf nda səla, ɲa dza'a nda da həŋ, ka kumə tsi ta klatá wa taŋ. ⁴⁹ Kə'a ka həŋ ná, mamu skwi ta mbaɗa ta imi, zlah halalay ya, ka həŋ ka wahu. ⁵⁰ Nda ngha inda taŋ demdem, ka ghudzaku həŋ ta ghudzaku da zləŋ. Ka gi gwadganatá Yesu ta həŋ. Ka'a nda həŋ mantša: «Ma wahu kuni ta wahu, i'i ya, ma zləŋ kuni ta zləŋ!» ka'a nda həŋ. ⁵¹ Ka lagha tsi, ka lamə da tsa kwambalu ya nzata tavata həŋ. Ka gi lɓata tsa falak ya tɓekw. Ka laghu tsa duhwalhani ya da ndərmimay katakata. ⁵² Ma ɲa sɲaŋta taŋ ta mbrakwa Yesu nda mazəmzəm maga tsi nda buradi ya ná, lanamə a ta həŋ wu, kabga təŋtəŋa ghəŋa taŋ.

*Mbambanafta Yesu ta mnduha ma Genazaret
Mat 14:34-36*

⁵³ Tahula tsughwadapta taŋ ta drəf, ɓhadaghar həŋ ta hadika Genazaret, ka hbanata həŋ ta kwambala taŋ ta wa drəf hada. ⁵⁴ Manda saba taŋ ma kwambalu, ka tsəmafta mnduha ta Yesu. ⁵⁵ Tsəmafta taŋ, ka sli'aftá həŋ nda hwaya da mnay

ma inda vliha. Ka tsakwə hən̄ nda ghzləŋa taŋ nda ghzləŋa taŋ ta gwal kul dughwanaku, da inda vli snəŋ hən̄ kazlay: Hada Yesu kə'a. ⁵⁶ Ma inda dər wati ma vli tsi ta lagha Yesu, dər ma zwana luwa tsi, dər ma huɗa luwa tsi, ka dər tahula luwa a tsi, ta hladaghahla lu ta gwal kul dughwanaku ka pghata ta daʔi. Ka ndəbu lu ta dzvu da tsi, ŋa ksəŋta dər wa lgutani tsi kweŋkweŋ. Inda gwal ta ksəŋta ná, nda mbamba hən̄.

7

Gwada i Yesu nda la Farisa ta ghəŋa tagha skwa dzidzi

Mat 15:1-9

¹ Ka sli'agata tsa la Farisa nda sanlaha ma gwal tagha zlahu ŋa mnduha ya ma Ursalima, ka tsakavata tavatá Yesu. ² Ka nghanťa hən̄ ta sanlaha ma duhwalha Yesu ta za skwa zay nda ŋratá dzvu, mbaziŋ a hən̄ manda ya taghanaf dzidziha taŋ ta hən̄ wa. ³ Tsaw la Farisa nda sanlaha ma la Yahuda ya ná, had hən̄ ta za skwa zay ka ta mbaza a dzva taŋ tsuwedek dīna, manda ya taghanaf dzidziha taŋ ta hən̄ wa.* ⁴ Ka vragaghavra hən̄ ta luma, had hən̄ ta za skwa zay ka ta mbazaghu a hən̄ ta mbaza wa. Mamu ndəghata sana skwiha guli taghanaf dzidziha taŋ ta hən̄ ta magə hən̄ manda: Tva mbazapta dīna ta kuwa, nda bəzleghwa, nda siga kufur. ⁵ Mbaɗa la Farisa nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha ka dawəŋta da Yesu. Ka hən̄ mantsa: «Nu kul had duhwalha gha ta maga skwi taghaf lu da dzidziha, ta kəl hən̄ ka za skwa zay kul mbaziŋťa

* **7:3** Gray nda Lukwa 11:38.

dzvu na?» ka həŋ. ⁶ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Tsa madgwirmadgwira ghuni ya. A ta ŋa Isaya ta mnay ta ghəŋa ghuni, manda ya nda vinda mnə na Lazglafta kazlay:

nana mnduha na ná, ta wubisim ta wubisim ta zləzlva həŋ ta i'i. Ma ŋudufa taŋ ná, dva a həŋ ta i'i wa. ⁷ Zləzləva i'i ta zləzlvu həŋ ná, ka bətbət. Ma ŋa taghay taŋ ta zlahə da ŋa mnduha ná, ka laghu həŋ da ŋanatá zlahə mnduha†,» kə'a ya.

⁸ Zlanava zla kuni ta zlahə Lazglafta, ka laghu kuni da sna skwi ya ta taghu mnduha. ⁹ «Nda hida kuni kahwata ta wudŋntá zlahuha Lazglafta, ka ŋanatá ŋa ghuni ma skwa dzidzí. ¹⁰ Wya ka Musa: “Vla ta glaku ŋa i da gha nda ma gha,” ka'a. Ka'a guli na: “Mndu ta razanaftá i dani nda mani, dza'a dzadza‡ lu,” ka'a. ¹¹ Ama ka kaghuni ta mnay ŋa mnduha ná, laviŋlava mndu ta mnay ŋa i dani nda mani kazlay: Si má ta kumay yu ta vlaghatá skwi ŋa kataghata, daw laviŋ a yu wu, kabga kwarbaŋ ya manda mnay kazlay: Dza'a vlaŋntá Lazglafta yu kə'a. ¹² Mantsa ya tama ta mbla kuni ta tsa mndu ya, ŋa kwal kul katanŋa i dani nda mani. ¹³ Ma tsa magay ghuni mantsa ya tama ná, ta mbədiŋmbəda kuni ta gwada Lazglafta, nda mndərga tsa tagha skwa ghuni ya ŋa mnduha. Nda ndəgha mndərga sana skwiha ta magə kuni manda daslakwa tsahaya.»

Skwi ya ta ŋriŋta mndu
Mat 15:10-20

† **7:7** Ngha ta Isaya 29:13. ‡ **7:10** Ngha ta Sabi 20:12 nda Vrafta ta Zlahu 5:16 nda Sabi 21:17 nda Zlahu 20:9.

14 Tahula tsa, ka hagəglaktá Yesu ta dəmga da tsi. Ka'a nda həŋ mantsa: «Gunawa guna ta sləmənja ghuni dīna, ka mnaghunata yu. 15 Had skwi ta zadata mndu nda za ta ɲriŋta mndu wa, ba skwi ta sabə nda sa ma ɲudufa mndu ta ɲriŋta mndu,» ka'a. 16 [Ka mamu mndu nda sləmənja snay ka sna tsi.] 17 Manda sli'af̄ta Yesu ka laghw̄i da həga dgarə tsi ta vgha nda dəmga, ka dawan̄tá duhwalhani da tsi ta ghənja tsa gray graf tsi ya. 18 Ka'a nda həŋ mantsa: «A'a, had dīfil ma ghənja kaghuni guli ra? Sna a kaghuni guli kazlay: Had skwi ta zadata mndu nda za ta laviŋtá ɲriŋta mndu wu kə'a ra? 19 Had tsa skwi ta zadata mndu nda za ya ta dza'a da ɲudufa mndu wu, da hud̄i ta dza'a tsi ɲa dza'a thidiŋta ma dra,» ka'a. Tsa gwad̄a Yesu ya ná, ta kumay ta mnay kazlay: Nda ghuḅa inda skwa zayṢ kə'a. 20 «Skwi ta sabə nda sa ma ɲudufa mndu ná, tsaya ta ɲriŋta mndu, 21 kabga ma ɲudufa mndu ta sli'agabta ghwad̄aka ndanuha, nda sli'ĩŋsli'ĩŋ, nda ghali, nda ps̄la mnduha, 22 nda hliri, nda hara'u tiri, nda sidi, nda nənḅa mndu, nda kakraŋaku, nda ghudzaku, nda vza rutsak ta mndu, nda gəla ghəŋ, nda ga rgha. 23 Inda tsa ghwad̄aka skwiha ta sli'agapta ma ɲudufa mndu ya ta ɲriŋta mndu,» ka'a nda həŋ.

Zlghay nda ɲudufa sana marakw

Mat 15:21-28

24 Tahula tsa, ka sli'af̄tá Yesu hada ka laghw̄i ta had̄ika Tir nda Siduŋ. Ka lamə tsi da sana həga. Va a si ta snaŋta mndu kazlay: Wa'a hadya kə'a wa, ama laviŋ a ta dīfaghuta wa. 25 Mamu

Ṣ 7:19 Gray nda Slna gwal ghunay 10:9-16.

sana marakw ksu halaway ta makwani, ka snaŋtá tsi ta mna gwada ta Yesu. Ka gi sli'aftá tsi ka lagha zlambatá ma ghuva Yesu. ²⁶ Ka ndəbu tsi ta dzvu da tsi ŋa ghzligiŋtá tsa duhwala halaway ya ma tsa makwani ya. Tsa marakw ya ná, makwa la Grek ma luwa Finusi, ya lu ta hadika Siri ya. ²⁷ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Zlaŋzla ta zwani karaku ka baghafta həŋ. Dina a ka klaftá đuvula zwani ka vlaŋtá zwana kriha wa,» ka'a nda tsi. ²⁸ «Mantsa nzakwani mndani mghama da, ama ta dagay zwana kriha ta wiwsa tsa skwa zay ta rkadata ta hadik ma vəl zay zwani ya guli,» ka tsa marakw ya. ²⁹ Ka'a nda tsi mantsa: «Kabga tsa gwada gha ya, la makwa da dzagha gha, wa'a saghusa tsa duhwala halaway ya ma makwa gha» ka'a nda tsa marakw ya. ³⁰ Ka sli'aftá tsa marakw ya ka laghwi dzaghani. Bhadaghatani dzagha ka lamə tsi da həga, ka slanaghatá tsi ta tsa makwani ya ta hani ta ghzləŋ. Ta had tsa duhwala halaway ya mida wa.

Mbanafta Yesu ta sana rgha kul snaŋta zlaməŋ

³¹ Tahula tsa, ka sli'aftá Yesu ta hadika Tir, ka laghwi nda ma luwa Siduŋ, ka zlagaghatá tsi nda ma Dekapwalus ŋa vru nda tvə drəfa Galili. ³² Bhadaghatani da hada, ka klanaktá lu ta sana mndu ka rgha, sna a ta sləməŋ wu, sna a ta gwada guli wa. Ka ndəbu lu ta dzvu da tsi ŋa ksəŋta nda dzvu ka mbafta tsi. ³³ Ka klaghatá Yesu ta tsa mndu ya turtukwani, di'ŋ nda mn-duha. Ka dzadzaghatá Yesu ta ndəfiŋa dzvuhani da sləməŋha tsa mndu ya, danafha ta sərđəkani ta ghanik. ³⁴ Ka nghadaftá Yesu nda ta luwa, ka

hlafta tsi ta hafu. «Efasla,» ka'a. Manda mnay kazlay: Gunaguna kə'a ya, nda gwada luwa tanj. ³⁵ Gi wuzlanj guna guna sləmənha tsa mndu ya, gi wuted plata ghanikani tsa, ka gwadə tsi ta gwada tsələj. ³⁶ Ka dvanaghatá Yesu ta mnduha yaha həj da mnay dər ɲa wati ma mndu tsi. Ka dvu Yesu ta həj ya ná, ka sgə hahəj ta mna tsa skwi maga Yesu ya. ³⁷ Ka ndərmim həj katakata, ka həj mantsa: «Inda skwi ta magə na mndu na na, dīna. Nduk nda rgha tani ná, ka gwananatani ta sləmənhani, ka gwadayni ta gwada. Kay! Skwi dīna ta magə na mndu na,» ka həj.

8

Zunusta Yesu ta skwa zay ta mnduha dambu' fwad

Mat 15:32-39

¹ Ma tsa fitik ya, ka tsəglavatá ndəghata mnduha da Yesu, had skwa zay ɲa zay tanj wa. Ka hgantá Yesu ta duhwalhani, ² «Ta ksita ka hidahida na mnduha na, kabga ma hkəna fitika tanj na ta nzaku kawadaga nda i'i, had skwi mutsaf həj ɲa zay guli wa. ³ Ka lawala dzagha ghuni nda maya nda maya ka yu nda həj katsi, mutsafta a həj ta mbraku ɲa mbaďa ta tvi wa. Wya sli'af ma vli di'ij sanlaha mataba tanj guli,» ka'a nda həj. ⁴ «Ga dza'a mutsafta lu ta skwa zay ma na mtak na, ɲa vlantá na mnduha na ɲa baghanaftá həj na?» ka duhwalhani nda tsi. ⁵ «Kidaghi buradi da kaghuni na?» ka'a nda həj. «Ndəfánj həj,» ka həj nda tsi. ⁶ Mantsa tama, «nzawanza rəp ta hadik,» ka Yesu nda tsa mnduha ya. Ka nzatá həj. Ka hlaftá

Yesu ta tsa buradiha ndəfáŋ ya, ka rfanaghatá tsi ta Lazglafta. Tahula tsa, ka ɓalanaptá tsi, ka valaŋtá duhwalhani, ŋa daganafatá tsa mnduha ya. Ka daganafatá hahəŋ ta tsa mnduha ya. ⁷ Mamu zwana klipi ki'a guli da həŋ, ka rfanaghatá Yesu ta Lazglafta ta ghəŋa tsa klipi ya, ka valaŋtá tsi ta duhwalhani. «Daganafwa daga ta mnduha,» ka'a. ⁸ Ka zutá mnduha, ka baghaftá həŋ. Ka tskaftá lu ta pɗakwani ma vəl zay taŋ, ka ghwanak ndəfáŋ. ⁹ Tsa mnduha ya na, ta magay həŋ ta dəmbu' fwaɗ. Mantsa tama, ka vriŋtá Yesu ta həŋ dzagha taŋ. ¹⁰ Gi tahula tsa, ka sli'aftá tsi ka lamə da kwambalu nda duhwalhani, ka laghu həŋ ta hadika Dalmanuta.

Daway la Farisa ta mazəmzəm da Yesu

Mat 16:1-4

¹¹ Manda ɓhadaghata taŋ, ka sli'adaghatá la Farisa slanaghata, ka zlərdə həŋ ta skwiha nda tsi, kabga ta kumay həŋ ta mutsaftá ghurum ŋa ksafatá Yesu, ka həŋ nda tsi mantsa: «Magaŋnamaga maga ta mazəmzəm ŋa maraŋta kazlay: Da Lazglafta ta mutsa kagha ta ŋa gha ma mbraku kə'a,» ka həŋ. ¹² Ka hlaftá Yesu ta hafu, ka'a mantsa: «Kabgawu ta kəl mnduha ta na zamana na, ka ɗawa magatá mazəmzəm katək na? Kahwathwata ta mnaghunata yu, haɗ sana mazəmzəm dza'a maranaŋta lu ta mnduha ta na zamana na wa,» ka'a nda həŋ. ¹³ Ka sli'aptá tsi mataba tsa la Farisa ya ka laghwi da kwambalu ŋa dza'a ta sana ɓla tsa drəf ya.

Zanapta duhwalha Yesu ta skwi maga Yesu

Mat 16:5-12

14 Ma tsa sli'a taŋ ya, ka zanaptá duhwalhani ta klaftá buradi, turtuktuk yeya buradi da həŋ ma kwambalu. 15 «Dasuwa ka kuni! Nghawa ghəŋa ghuni da isa la Farisa nda Hiridus,» ka Yesu zlahanaghatá həŋ. 16 Ka wuwisaku tsa duhwalhani ya mataba taŋ. «Zlah na kwala buradi kul had da amu na yeya,» ka həŋ. 17 Fslek ka tsa gwada ya lamə da sləməŋa Yesu. Ka'a nda həŋ mantsa: «Kabgawu ta kəl kuni ka ndanu, kabga kwala buradi kul had da kaghuni na? Ha gita, had mahizl ma ghəŋa ghuni ra? Təŋtəŋani ghəŋa ghuni katək ra? 18 Ya wana mamu ira ghuni ni, nu kul nghanťá kuni ta vli? Wana mamu sləməŋa ghuni, nu kul snanťá kuni ta sləməŋ*? Had kaghuni ta havaktá skwi katək ra? 19 Ma fitika daganafťa đá ta buradi hutaf ta mnduha dəmbu' hutaf, kidaghi ndaghanafťa kuni ta ghwanak nda padakwa vəl zay mnduha na?» ka'a nda həŋ. «Ghwanəpdə his həŋ,» ka həŋ.† 20 «A ki ma fitika daganafťa đá ta buradi ndəfáŋ ta mnduha dəmbu' fwad, kidaghi ndaghanafťa kuni ta tughuba nda padakwa vəl zay mnduha guli?» ka'a nda həŋ. «Ndəfáŋ həŋ,» ka həŋ.‡ 21 «Ka si mantsa tsi, nu kwal kuni snanťa tama?» ka'a nda həŋ.

Mbanafťa Yesu ta mndu nda ghulpa ma Betsayda

22 Mantsa tama ka 6hadaghatá i Yesu nda duhwalhani da luwa Betsayda. Ka kladaghatá mnduha ta ghulpata mndu da Yesu. Ka ndəbu lu ta dzvu da tsi ŋa ksantá. 23 Ka ksafťá Yesu ta tsa

* 8:18 Gray nda Irmiya 5:21, Azekiyel 12:2. † 8:19 Ngha ta 6:35-44. ‡ 8:20 Ngha ta 8:1-9.

mndu nda ghulpa ya ta dzvu, ka klaghata tahula luwa. Ka tfanaftá tsi ta sərđək ta iri, ka pghanaftá dzvu, ka đaw tsi da tsi kazlay: Nda nga ka ta skwira? kə'a. ²⁴ Ka gunaŋtá tsa ghulpa ta mndu ya ta iri. «Nda nga yu ta mnduha ta wawaku mndani ná, ama manda fu manda fu ta nga yu ta həŋ,» ka'a. ²⁵ Ka pghəglaftá Yesu ta dzvuhani ta iriha tsa mndu ya guli, ka nghanťá tsa mndu ya ta vli tsuwadək. Nda mba tama, nda nga ta dagatá skwiha. ²⁶ Mantša tama, «Yaha ka lami da huđa luwa,» ka'a nda tsi, ka ghuniŋta dzaghani.

Kagha ná, Kristi ka, ka Piyer nda Yesu

Mat 16:13-20, Luk 9:18-21

²⁷ Tahula tsa, ka sli'aftá Yesu kawadaga nda duhwalhani ka dza'a da sana luwaha ndusa ndusa ma luwa Sezare Filip. Ta labə həŋ ta tvi, ka đaw tsi da duhwalhani. Ka'a mantša: «Wa i'i, ka mnduha ta mnay na?» ka'a nda həŋ. ²⁸ Ka həŋ mantša: «Yuhwana mnda maga batem ya ka sanlaha, Iliya ya ka sanlaha, sana mndu mataba la anabi ya ka sanlaha ta mnay nda kagha.» ²⁹ «Kinawu ka kaghuni, wa ya ka kaghuni ta mnay nda i'i?» ka'a kay guli. Ka Piyer mantša: «Kagha na: KristiŠ ka,» ka'a nda tsi. ³⁰ Ka zlahanaghatá Yesu ta həŋ ka ŋđanđá. Ka'a nda həŋ mantša: «Yahayaha kuni da walaŋťá mnay mantša ŋa mndu,» ka'a.

Mnay Yesu ta dza'ani mtaku nda sli'agaptani

Mat 16:21-28, Luk 9:22-27

³¹ Mantša tama, ka zraftá Yesu ta taghay ŋa duhwalhani kazlay: Dza'a ghuyapə ghuya Zwaŋa mndu ta đanwa katakata. Dza'a wuđidin wuđa

la galata mnduha, nda maliha ta ghəŋa gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta, nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha tani. Dza'a dzadza lu, bađu mahkən, ŋa sli'agaptani nda hafu, ka'a. ³² Ka mnə tsi ta tsa gwadaha ya banluwa. Ka ksaghutá Piyer ta Yesu ta slərpa vli ka davanaghata. ³³ Ka mbəđavata Yesu, ka ngha duhwalhani. Ka ŋruhanaghatá tsi ta Piyer, ka'a nda tsi mantsa: «Laghula gha tavata i'i halawaya skwi na. Had ka ta ndanu manda ya ta kumə Lazglafta wa. Manda ndana mnduha ká ka ta ndanu,» ka'a nda tsi.

Fata duhwalha ta ghəŋa taŋ manda ŋa Yesu

³⁴ Ka hagaktá Yesu ta mnduha, nda duhwalhani tani, ka mnay ŋa taŋ. Ka'a mantsa: «Ka ta kumay mndu ta nzaku kawadaga nda i'i katsi, ba vziŋtani ta ghəŋani, ka klayni ta udza zləŋayni, ka dza'ani mista da. ³⁵ Ka dza'a mbanafmba yu ta hafa da ka mndu katsi ná, dza'a zadŋzada tsa mndu ya ta hafani. Mndu dza'a zadŋntá hafani kabga i'i, nda ya kabga Lfida Gwada ná, dza'a mbanafmba tsa mndu ya ta hafani. ³⁶ Nu dza'a ghzlanata mutsafta mndu ta na ghəŋa hadik na tender, ka nda zada hafani na? ³⁷ Nu dza'a vlata mndu ŋa vara hafani na? ³⁸ Ya wana ka dmaku mnduha ta na zamana na, ka sli'iŋ ka sli'iŋ həŋ da Lazglafta. Ka kwalaghukwala mndu ta mnantá hga da nda gwada da guli ta kəma tsa mnduha ya katsi, i'i Zwaŋa mndu guli ná, dza'a kwalaghukwala yu ta mnantá tsa mndu ya bađu vragata da kawadaga nda duhwalha nda ghuḅa ta luwa ma glakwa Lazglafta.»

9

¹ Ka'a nda həŋ guli mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, mamu sanlaha ma mnduha mataba gwal hadna, dza'a kwal kul rwuta ta saha ga mghama Lazglafta nda mbraku, ɲa nghanɲa taŋ nda ira taŋ,» ka'a.

*Mbədavafta Yesu**Mat 17:1-13, Luk 9:28-36*

² Tahula fitik mku', ka hlaftá Yesu ta i Piyer nda Yakubu, nda Yuhwana mistani, ka ɲlaghatá həŋ ta sana ghwá nda slra. Lafa taŋ ta tsa ghwá ya, ka mbədavaftá tsi ta kəma taŋ. ³ Ka wudaku lguthani tilil katakata. Had mndu ta na ghəŋa hadik na dza'a lavinɲá ghubaptá skwi ɲa banafɲa ɲa laf taɓ ta tsaya wa.* ⁴ Ta wa ira tsa duhwalhani ya, ka zlagaptá i Iliya nda Musa, ka ghwa yiva nda Yesu. ⁵⁻⁶ Ka ksafɲa zləŋ ta tsa duhwalha ya katakata. Sna a Piyer ta skwi ɲa mnay wa. Gi ka Piyer nda Yesu mantsa: «Maləma dá, dɪna ka nzata mu hadna. Magafmamaga ta həgaha tumpul hkən. Pal ɲa gha, pal ɲa Musa, pal ɲa Iliya guli,» ka'a. ⁷ Ka saha kusay tɔik bukwamtá həŋ. Ka gwadagaptá lwi ma tsa kusay ya. Ka'a mantsa: «Nana na zwanɲa dá ta dɔvu yu nda ɲudufa dá. Snawa ta gwada da tsi,†» ka'a. ⁸ Gi zləwad zləwad zləwad, ka duhwalhani ka nanagha vli ta wanaftá həŋ. Kə'a ka həŋ ná, Yesu turtukwani yeya nghan həŋ kawadaga nda həŋ. ⁹ Ka sli'aftá həŋ ka saha ta tsa ghwá ya. Ta saha həŋ, ka zlahanaghatá Yesu ta tsa duhwalha ya. Ka'a mantsa: «Yahayaha kuni da mnanɲá skwi nghan kuni ɲa mndu ha ka sagha fitik ya dza'a

* **9:3** Gray nda 2 Piyer 1:16-18. † **9:7** Ngha ta 1:11.

sli'agabta Zwanja mndu mataba gwal nda rwa,» ka'a. ¹⁰ Ka snatá hən ta tsa gwada ya, ama ka laghu hən da dadawaku mataba tan «nahgani sli'agabta mataba gwal nda rwa?» ka hən. ¹¹ Mantsa tama, ka dawantá duhwalhani da Yesu. Ka hən mantsa: «Kabgawu ta kəl gwal tagha zlahu ŋa mnduha ka mnay kazlay: Tinəl Iliya dza'a saha karaku‡ kə'a na?» ka hən. ¹² Ka Yesu nda hən mantsa: «Anji, dza'a tinlaghutinla Iliya ta saha ŋa payanatá inda skwiha. Ama kabgawu vindafta lu ta ghəŋa Zwanja mndu kazlay: Dza'a ghuyay ta danwa katakata, dvetə a lu wu kə'a? ¹³ Ama ka yu ta mnaghunata ná, ghadaghada Iliya ta saha ka ghuyanaptá hən ta danwa manda ya kuman hən. Mantsa ya ka gwada Lazglafta mnata ta ghənani,» ka'a nda hən.

Mbanafta Yesu ta sana zwanj ksu seteni

Mat 17:14-21, Luk 9:37-43

¹⁴ Manda vradaghata i Yesu tavata tsa duhwalhani si zлана hən ya, ka nghanťá hən ta tskata mnduha ta wanaftá tsa duhwalha ya nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha ta zlərdutawi nda hən. ¹⁵ Na ghur, nghay tsa tskatá mnduha ya ta Yesu ná, nda ghada ndusadaghatani da hən. Ka sli'afťa hən nda hwaya ka dza'a ga zgu ŋani. ¹⁶ Ka Yesu dawanta da hən mantsa: «Ta ghəŋa wu ta zlərdá kuni ta wi nda hən na?» ka'a. ¹⁷ Ka sana mndu mataba tsa mnduha ya zlghanaftawi mantsa: «Maləma da, zwanja da ksu seteni, vlan a ta tva gwada wu kəl yu ka klagaghata da kagha. ¹⁸ Ka ta kumay tsa skwi ya ta slanapta katsi, gi slanatani ta hadik. Gi pghay tsa zwanj ya ta mahupak ma wi, dzislayni ta sli'in

‡ 9:11 Gray nda Malatsi 3:23.

ka hpaday, gi dzəŋ vghani. Tsaya kəl yu ka ndəba dzvu da duhwalha gha, kambəl ka ghzligiŋtá həŋ ta tsa seteni ya ma tsa zwanə dā ya mazlay, ama ka traptá həŋ,» ka'a nda tsi. ¹⁹ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Ghwadaka mndəra mnduha kul had' zlg' hay nda ŋuduf da həŋ! Nə kulam yawu dza'a nzata yu tavata kaghuni? Nə kulam yawu dza'a nzata yu ka su'uwaghunata? Klagid'ighawa tsa zwanə ya,» ka'a nda həŋ. Ka klədanaghatá lu. ²⁰ Gi ghur nghanə tsa zwanə ya ta Yesu ná, ka gi slanaptá tsa seteni ya nda mbraku, ka slanata ta had'ik, ka kwatambal tsi ta vgha ta had'ik, ka pgha mahupak ma wi. ²¹ Ka dawan'atá Yesu da dani ma tsa zwanə ya: «Daga Yawu zlrafta na skwi na ta na zwanə na na?» ka'a nda tsi. «Daga ma ga zwanəni ksaf'ta tsi. ²² Bad'ú ma sani, klaftani wudamta da vu, dər da imi tsi, gi wudamtani ma ŋa dzatani, kə'a ta magay tazlay. Ka laviŋlava ka, kdəkkdək kataŋna kata, tawa ta hidahidá ta aŋni!» ka tsa mndu ya. ²³ «Ka laviŋlava ka ri waka ka? Nu dza'a kwal lu laviŋta magata ka zlg'hafzlg'ha mndu nda ŋuduf na?» ka Yesu nda tsi. ²⁴ Gi ka kapan'atá dani ma tsa zwanə ya ta lwi, «Zlg'hafzlg'ha yu, sawi katihata ma hta ta zlg'hay dā,» ka'a nda tsi. ²⁵ Nghanə Yesu ta gəzladaghata mnduha nda hwaya, ka davanaghatá tsi ta tsa seteni ya. «Ghwadaka Sulkum ta pya mndu ka gwadá nda ya ka snan'atá sləməŋ. Sabsa ma na zwanə na, ka yu ta mnaghata. Yaha ka vrəgladamta dəkdek dida,» ka'a. ²⁶ Ka wahata tsa seteni ya ka ghudzanaftá tsa zwanə ya nda mbraku, ka sabə tsi mida. Ka niŋtá tsi ta tsa zwanə ya gəzəmb'la' manda mndu nda mta, ha ka mnay ndəghata mnduha kazlay: Nda mta kə'a. ²⁷ Ama ka ŋanatá Yesu

ta dzvu, ka sli'anafta, ka sli'aftá tsi ka sladata.
²⁸ Manda lama Yesu kawadaga nda duhwalhani da hëga nda ghëña tañ, ka daw hëñ da tsi. Ka hëñ mantsa: «Kabgawu kël añni ka traptá ghzligiñtá tsa seteni ya katæk na?» ka hëñ. ²⁹ «Mndërğa tsa Sulkum ya ná, ba nda maga du'a kada saba tsi,» ka'a nda hëñ.

Mnëglanța Yesu ta dza'ani mtaku nda sli'agaptani

Mat 17:22-23, Luk 9:43-45

³⁰ Ka sli'aftá hëñ hada ka taghatá hadika Galili. Va a Yesu si ta nghanța mndu wu, ³¹ kabga ta tagha skwi ña duhwalhani. Wya skwi ta mnë tsi ña tañ: «Dza'a ksafksa lu ta Zwanța mndu ka vlata ma dzva mnduha ña dzata tañ. Bađu mahkën, ña sli'aftani nda hafu.» ³² Ama sna a duhwalhani ta tsa gwada ya wa. Ta zlëñ hëñ guli nda dawanta da tsi.

Wa dza'a nzakw ka mali

Mat 18:1-5, Luk 9:46-48

³³ Ka ðhadaghatá hëñ da luwa Kafarnahum. Ta nzaku hëñ ma hëga, ka dawantá Yesu da hëñ: «Nahgani tsa skwi ta uwa'uwal kaghuni ta tvi ya na?» ka'a nda hëñ. ³⁴ Sriw nzanza hëñ, pslaf a hëñ ta wa tañ wa, kabga si ta zba snantá mali mataba tañ hëñ, na skwi si ta uwa'uwal hëñ ta tvi. ³⁵ Ka nzadatá Yesu, «saghawasa» ka'a nda hëñ. «Ka ta kumay mndu ta nzaku ka mali ta wa ira Lazglafta katsi, vraganatani ta ghëñani ka sagëñ gudzekw mista lamndu, ka nzakwani ka kwalva tañ guli.» ³⁶ Ka hgaftá tsi ta sana zwan kwitikw, ka sladanata mataba tañ. Ka tskwaftá tsi ma ghuvani, ka'a nda hëñ mantsa: ³⁷ «Dër wati ma mndu ta tsu'aftá sani

turtuk mataba na zwaniha na, kabga i'i, vərda i'i tsu'af tsa mndu ya nda tsa. Dər wati ma mndu ta tsu'aftá i'i guli, vərda i'i a tsu'af tsi wa, ama mndu ya ta ghunigihata tsu'af tsi,» ka'a.

Mndu ta vla zdaku ŋa amu ná, ŋa amu tsa

Luk 9:49-50

³⁸ Ka Yuhwana nda tsi mantsa: «Maləma da, nda ngha ŋni ta sana mndu ta ghzla duhwalha halaway ma mndu. Ka tsa mndu ya na: “Yesu ta vlihatá mbraku,» ka'a. Ka lmə ŋni, kabga had ta dza'a mista amu wu,» ka'a. ³⁹ Ka Yesu mantsa: «Ma lmə kuni ta mndu, kabga had mndu ta maga mazəməzəm nda hga da, dza'a vza rutsak ta i'i wa. ⁴⁰ Mndu kul had ta raza amu guli ná, ŋa amu tsa mndu ya. ⁴¹ Dər wati ma mndu ta taghunaftá imi rau' ŋa say, kabga nzakwa ghuni ka ŋa Kristi, kahwathwata ka yu ta mnaghunata, had nisəla tsa mndu ya dza'a zwađuta dekdek wu,» ka Yesu.

Daswa ka mndu nda vzamta mndu ma dmaku

Mat 18:6-9, Luk 17:1-2

⁴² «Ka vzamvza mndu ta sani turtuk mataba na zwaniha ta zlghafta i'i na ma dmaku katsi, dza'a ghuyay ta daŋwa katakata da Lazglafta. Ta dər má ya hbanam lu ta dughura buna dagala ma ŋurzlun, ka vzagħata da drəf, ka'a. ⁴³ Ka si dzva gha ta famta kagħa kəl ka ka zləmbamta ma dmaku katsi, tsinṡsa gha ta tsa dzvu ya. Ta dər mutsafta gha ta hafu nda dzva gha ka buđuduŋ, ka lama gha nda dzvuha gha yipa' his his da həga vu kul had ta mtavata dekdek. ⁴⁴ [Hada, mamu mtarakħa ta yamta ma vgha ŋədməts, rwava a həŋ wa. Had tsa vu ya ta mtaku dekdek guli wa.] ⁴⁵ Ka səla

gha ta famta kagha kəl ka zləmbamta ma dmaku katsi, tsiŋtsa ta tsa səla ya. Ta dər mutsafta gha ta hafu nda səla gha sluj turtuk, ka nzakwa gha nda səlah gha yipa' his his, ɲa wudamtá kagha da həga vu. ⁴⁶ [Hada, mamu mtarakha ta yamta ma vgha ɲədməts, rwava a həŋ wa. Had tsa vu ya ta mtaku dekdek guli wa.] ⁴⁷ Ka ira gha turtuk, ta famta kagha kəl ka ka dədamta da dmaku katsi, tsakwasliŋ tsakwasla ta tsa iri ya. Ta dər lama ka nda ira gha guzliŋ turtuk da ga mghama Lazglafta, ka nzakwa gha nda ira gha his his, ɲa wudamtá kagha da həga vu. ⁴⁸ Hada, mamu mtarakha ta yamta ma vgha ɲədməts, rwava a həŋ wa. Had tsa vu ya ta mtaku dekdek guli wa. § ⁴⁹ Inda mndu dza'a nəmanaf nəma vu manda slughul. [Inda skwi ta drə lu ɲa Lazglafta ta kuktaf kukta lu ta slughul tida] ⁵⁰ Slughul ná, skwi dīna ya, ama ka ta had zdaku mida dekdek wu katsi, nu dza'a magəglamta kuni mida ɲa vranamtá si tsa nəmatani ya na? Mamu ka slughul ma kaghuni. Nzawanza nda zdaku mataba ghuni, sanlaha nda sanlaha,» ka'a.

10

Tagha skwi ta ghəŋa ghzliŋtá marakw

Mat 19:1-12, Luk 16:18

¹ Tahula tsa, ka sli'aftá i Yesu nda duhwalhani hada ka laghwi ta hadika Zudiya nda tvə drəfa Zurdeŋ. Ka tsəkəgladaghatá mnduha ta vgha tavatani. Ka nzəglatá tsi ka tagha skwi ɲa taŋ manda ya snu tsi. ² Ka gavadaghatá la Farisa tavata Yesu ɲa hla səlani. Ka dawarŋtá həŋ da tsi, ka həŋ mantsa:

§ 9:48 Ngha ta Isaya 66:24.

«Mamu re had wa a tvi ŋa ghzliŋta mndu ta markwa taŋ na?» ka həŋ. ³ Ka'a nda həŋ mantsa: «Wa ka Musa vindaghunafta na?» ka'a. ⁴ «Ka Musa ná, ka ta kumay mndu ta ghzliŋtá markwa taŋ katsi ná, vindanaftani ta delewera ghzlu, ka ghzliŋtani* kə'a,» ka həŋ. ⁵ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Təŋa ta ghəŋa ghuni kəl Musa ka vindaghunaftá tsa gwada zlahu ya mantsa. ⁶ Ama ma zraftani, manda kdíŋta Lazglafta ta magaftá inda skwi, “ka tsaftá tsi ta i zə'al nda marakw.†” ⁷ Tsaya dza'a kəl zgun ka zlaŋtá dani nda mani, ka ndi'anavatá vgha ta markwa taŋ, ⁸ ŋa nzakwa tsa hahəŋ his ya ka slu'uvgha turtuk‡. Mantsa tama, nzəgla a həŋ ka mnduha his wu, ama ka slu'uvgha turtuk nza-kwa taŋ.» ⁹ Skwi ndi'anaf Lazglafta ná, yahayaha mndu dganata, ka'a. ¹⁰ Manda vrakta taŋ, ka lamə həŋ nzata ma həga, ka dawantá duhwalhani da tsi ta ghəŋa tsa gwada ya. ¹¹ Ka'a nda həŋ mantsa: «Ka ghzliŋghzla mndu ta markwa taŋ, ka klaftá sana marakw katsi, ta hliri tsa mndu ya, maganamaga tsa mndu ya ta ghwadaka skwi ta tsa taŋtaŋa markwa taŋ ya. ¹² Mantsa guli, ka sli'afslí'a marakw ka laghu da wumatá sana zə'al katsi, ta hliri tsa marakw ya nda tsa.»

Hlakta mnduha ta zwani kwitikw kwitikw da Yesu

Mat 19:13-15, Luk 18:15-17

¹³ Mbadaka mnduha ka va hlaktá zwani kwitikw kwitikw da Yesu ŋa tfanaghatawi ta həŋ, nda ma fanaghatani ta dzvu ta həŋ. Ama

* **10:4** Ngha ta Vrafta ta Zlahu 24:1. † **10:6** Ngha ta Zrafta 2:24.

‡ **10:8** Ngha ta Zrafta 1:27 nda 2:24.

ka ghzlə duhwalha Yesu ta həŋ. ¹⁴ Ka nghə Yesu ta tsa skwi ta magə həŋ ya ná, zdəgana a wu, ka kuzlanafťá tsi ta ŋuduf. «Zlanwazla ta zwaniha kwitikw kwitikw ka sagha həŋ da i'i, ma pyə kuni ta həŋ, kabga ŋa gwal ta gara vgha nda həŋ na ga mghama LazglaftaŠ. ¹⁵ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, dər wati ma mndu dza'a gi kwal kul tsu'afťá ga mghama Lazglafta manda zwan kwitikw, lamta a tsa mndu ya dekdek wa,» ka'a nda həŋ. ¹⁶ Ka hlamťá tsi ta tsa zwaniha ya da ghuvani, ka pghanaghatá dzvu ta həŋ, ka tfanaghatawi ta həŋ.

I Yesu nda sana mnda gadghəl

Mat 19:16-30, Luk 18:18-30

¹⁷ Manda sli'afťa Yesu ka mbađa ta tvi, ka sli'afťá sana mndu ka hwayakta tsəlǒata ma ghuvani, ka đaway da tsi: «Ari ŋərma mgham, nu dza'a magə yu ŋa mutsafta đa ta hafu ŋa kdekedzen na?» ka'a nda tsi. ¹⁸ Ka Yesu nda tsi mantša: «Kabgawu kəl ka ka hga i'i ka ŋərma na? Had sana ŋərma tađta Lazglafta wa. ¹⁹ Nda sna ka ta zlahuha ta mnay kazlay: Yaha ka da dzatá mndu, yaha ka da hliri, yaha ka da ghali, yaha ka da tsanavatá gwada ta mndu, yaha ka da nənǒa mndu, ka vla ka ta glaku ŋa i da gha nda ma gha* kə'a,» ka'a. ²⁰ «Mghama đa, snasna yu ta inda tsa skwiha ya daga ma ga zwanja đa,» ka'a nda tsi. ²¹ Tsəmesl, ka Yesu nghanavatá tsa mndu ya, ka đvutá tsi, ka'a nda tsi mantša: «Ta turtuk skwi ta pđugudughusta. La ka dzawapta ka ta inda skwa gha, ka daganafta

Š **10:14** Graynda 9:37. * **10:19** Ngha ta Sabi 20:12-16 nda Vrafta ta Zlahu 5:16-20.

ka ta gwal ka p̄f̄u, mantsa dza'a mutsay ka ta gadghəl ta luwa. Magata gha ta tsaya, ka sagha ka, ka dza'a ka mista da,» ka'a nda tsi. ²² Na snan̄ta tsa mndu ya ta tsa gwad̄a ya, ka laghu tsi nda basat̄a ṅuduf, kabga gadghəl ya. ²³ Ka waft̄a Yesu ta duhwalhani ta wanafta. «Kay! Dza'a nda bla ka lama gwal gadghəl da ga mghama Lazglafta!» ka'a. ²⁴ Ka nd̄ermim duhwalhani nda nd̄ermima ta tsa gwad̄a ya. Ka vr̄aglin̄t̄a Yesu ta mnay guli, «Zwana da, nda bla ka lama gwal ta fafta gh̄əṅa tan̄ ta gadghəl da ga mghama Lazglafta! ²⁵ Ta d̄ər laba ṅalibwa nda ta ghuruma lipir, ka lama mnda gadghəl da ga mghama Lazglafta,» ka'a. ²⁶ Ka va nd̄ermimḡelta duhwalhani, ka h̄əṅ mataba tan̄ mantsa: «Ka si mantsa tsi kati ná, wa dza'a mutsafta mbaku tama?» ka h̄əṅ. ²⁷ Ka nghanavat̄a Yesu ta h̄əṅ, ka'a mantsa: «Had̄ mndu dza'a laviṅt̄a mbanaft̄a gh̄əṅani wa, ama laviṅlava Lazglafta ta mbanaft̄a mndu, kabga laviṅlava ta maga inda skwi.» ²⁸ «A'a! Wana aṅni, zlanavazla ṅni ta inda skwiha ṅni, ka dza'a mista gha,» ka Piyer. ²⁹ Ka Yesu mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, had̄ mndu ta sli'afta ka zlan̄t̄a hgani, nda zwanamani, nda kwaghamani, nda mani, nda dani, nda zwanani, nda had̄ikhani, kabga i'i nda ya kabga Lfid̄a Gwad̄a Lazglafta, ³⁰ dza'a kwal kul mutsafta f̄arta ta sgavaghatani daga ta na zamana mida mu na wa. Dza'a mutsay ta h̄əgaha, nda zwanama, nda kwaghama, nda mamaha, nda zwani, nda had̄ikha tani, ama dza'a ghuyay ta dan̄wa guli. Ma zamana ta sagha guli, ṅa mutsayni ta hafu ṅa kd̄ekedzen̄ da Lazglafta. ³¹ Nda nd̄əgha gwal si ta k̄əma, dza'a nzakway nda hul. Nda nd̄əgha gwal si

nda hul guli, dza'a nzakway ka gwal ta kəma,» ka Yesu nda həŋ.

Mahkəna mnaŋta Yesu ta mtakwani nda sli'agaptani

Mat 20:17-19, Luk 18:31-34

³² Ta mbadā həŋ ta tvi ŋa ŋlu ka dza'a da Ursalima, ka labə Yesu ta kəma taŋ. Hluhla zləŋ ta duhwalhani, nda gwal ta dza'a mista taŋ tani. Ka tskəglanatá Yesu ta tsa duhwalhani ghwanɸdə his ya tavatani, ka zlraftá tsi ta mnay ŋa taŋ ta skwi dza'a slanaghata. ³³ «Snawasna 6a! Wana mu ta dza'a da Ursalima. Hada dza'a ksafita lu ta Zwanə mndu, ŋa vlanťa maliha ta ghəŋa gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta, nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha, ŋa tsanaghata taŋ ta guma ŋa dzata, ŋa vlanťa taŋ ta gwal kul nzakway ka la Yahuda, ³⁴ ŋa ganapta tsahaya tiri, ŋa tafay taŋ ta sərdək tida, ŋa sləvay taŋ nda krupiha, ŋa dzata taŋ, ama badú mahkən, ŋa sli'agaptani nda hafu.»

Dawutá vla i Yakubu nda Yuhwana da Yesu

Mat 20:20-28

³⁵ Tahula tsa, ka gavadaghatá i Yakubu nda Yuhwana ta nzakway ka zwana Zebedi tavata Yesu. «Mghama dá, ta kumay ŋni ta magan̄nata gha ta skwi dza'a dawəŋta ŋni da kagha,» ka həŋ nda tsi. ³⁶ «Nahgani ta kumə kuni ta magaghunata dá na?» ka'a nda həŋ. ³⁷ «Badú lama gha da glakwa gha ya ná, ka pghata ka ta aŋni, sani nda ga zeghwa gha, sani guli nda ga zla6a gha ná, kí6a,» ka ŋni. ³⁸ Ka Yesu zlghanaftawani ta həŋ mantsa: «Sna a kuni ta skwi ta dawə kuni wa. Dza'a lavin̄lava kuni ta sa leghwa tsa ghuya dan̄wa dza'a yu say ya ra?»

Ari dza'a tsu'ay kuni ta batema tsa ghuya danwa dza'a ghuydipta lu ya?» ka'a nda hən. ³⁹ «Ani, dza'a lavinlava nni,» ka hən. Ka Yesu nda hən mantse: «Mantse nzakwani, dza'a say kuni ta leghwa ghuya danwa dza'a yu say, dza'a tsu'ay kuni ta batema tsa ghuya danwa dza'a lu ghuydipta ya†. ⁴⁰ Ama ta ghəŋa skwi ta nghanantá tsa nzaku nda ga zeghwa da nda ya nda ga zlaɓa da ya ná, nghidigha a tsa ya wa. Nda nza tsa vliha ya ka ŋa gwal payanaf Lazglafta ta hən,» ka'a nda hən. ⁴¹ Na snantá tsa pɗakwa duhwalha ghwan ya ta tsa gwada ya, ka basanavata hən ta ŋuduf ta i Yakubu nda Yuhwana. ⁴² «Saghawasa,» ka Yesu nda hən. «Nda sna kuni ta gwal ta nghə lu manda mghamha ta ghəŋa mndəra mnduha ná, ta gay hən ta ma mgham mghama tan. Gwal kulan lu guli, ta maray hahən ta mbrakwa tan ta ghəŋa tan. ⁴³ Ama mantse a nzakwani mataba kaghuni wa. Ka ta kumay mndu ta nzaku ka mali mataba ghuni katsi, ka nzata tsi ka kwalva ghuni. ⁴⁴ Ka ta kumay mndu mataba ghuni ta nzaku ta kəma katsi, ka nzata tsi ka kwalva inda mnduha. ⁴⁵ Wya tsi, sa a Zwanja mndu kabga ŋa maganata lu ta slna wa, ama ŋa nzaku ka kwalva mnduha, vlaha ta hafani ŋa vara ndəghata mnduha guli,‡» ka Yesu zlghanaftawani ta hən.

*Gunanata Yesu ta ira Bartime
Mat 20:29-34, Luk 18:35-43*

⁴⁶ Ka ɓhadaghatá hən da luwa Yeriku. Ta sabə i Yesu nda duhwalhani, nda tskata sanlaha ma

† **10:39** Gray nda Slna gwal ghunay 12:2. ‡ **10:45** Gray nda Slna gwal ghunay 14:24 nda 1 Timute 2:6.

mnduha ma tsa luwa ya, mamu sana ghulpa ta mndu ta nzaku ta wa tvi ka gatá skwi. Bartime hga tsa mndu ya, ta nzakway ka zwanja Time. ⁴⁷ Manda snanṭani kazlay: Yesu zwanja la Nazaret ya ta sagha ka'a, ka dzatá tsi ta lawlaw, ka'a mantsa: «Yesu zwanja Dawuda, tawa ta hidahida ta i'i,» ka'a. ⁴⁸ Mbada mnduha ka ṅurhway. «Ma gwadaf ka,» ka hən. Ama ka sganaghatá tsi ta dza lawlaw ka ṅdanḍa: «Zwanja Dawuda, tawa ta hidahida ta i'i,» ka'a. ⁴⁹ Ka sladata Yesu, ka'a mantsa: «Hgagaghawa hga,» ka'a. Ka hgaktá hən ta tsa ghulpa ta mndu ya. Ka hən nda tsi mantsa: «ṅawanja ka sli'afra ka, wya ta hga kagha,» ka hən. ⁵⁰ Ka slurtidinṭá tsa ghulpa ta mndu ya ta lgutani, ka valavata ka labə nda tvə Yesu. ⁵¹ Ka dawantá Yesu da tsi. Ka'a mantsa: «Nu ta kumə ka ta magaghata da na?» ka'a. «Maləma da, ka nghəglanṭa yu ta vli,» ka'a. ⁵² «La, nda mba ka, kabga zlgħafta gha ta i'i nda ṅudufa gha,» ka'a nda tsi. Ka gi nghəglanṭá tsa mndu ya ta vli, ka ksə tsi ta tvi ka dza'a mista Yesu.

11

Lama Yesu da luwa Ursalima

Mat 21:1-11, Luk 19:28-40, Yuh 12:12-19

¹ Taghwan a hən ka ḅhadaghata da luwa Ursalima wu, ka labə hən nda mista ghwá zaytuṅ, ndusa nda sana luwaha ta hgu lu ka Beslaze nda Betani. Ka ghunaftá Yesu ta gwal his mataba duhwalhani. ² «Lawala da na luwa ta kəma ghuni na. Ka ḅhadaghaḅha kuni, dza'a slanaghasla kuni ta zwanja kdih hbana lu ta kul walanṭa mndu ta laf tida. Ka plata kuni, ka klagaghata kuni. ³ Ka “ṅaw kuni ta tsa na” ka mndu dawanta da kaghuni

katsi, “Mgham ta kumay,” ka kuni dazlay. Gi dza’a zlaghunanzla həŋ ɲa klaktá ghuni da hadna,» ka’a nda həŋ. ⁴ Ka sli’aftá həŋ ka labə, ka slanaghatá həŋ ta zwaŋa kdih ta hba ma bli ta watgha ga mndu ndusa nda wa tvi, ka platá həŋ. ⁵ Ka gwal ma tsa vli ya nda həŋ mantša: «Nu tsa ta magə kuni na? Ta plə ɲaw kuni ta tsa zwaŋa kdih ya na?» ka həŋ. ⁶ Ka zlgħanaftá həŋ ta wa taŋ manda ya mnanaf Yesu ta həŋ. Ka zlaŋtá lu ta həŋ, ka laghu həŋ. ⁷ Ka klədanaghatá həŋ ta tsa zwaŋa kdih ya ta Yesu, ka pghaftá həŋ ta lguta taŋ, ka ɲladaftá Yesu nzafta tida.* ⁸ Ka liŋtá mnduha ta zlazlatá lgutha taŋ ta tvi, sləhwa fuha ɲa sanlaha ta balakta ma vwah† ka pghay ɲa tsu’ay. ⁹ Mbadaka gwal ta dza’a ta kəma Yesu nda gwal ta dza’a nda hulani tani ka hla wi. «ɲa Lazglafta glaku! Ka tfanaghatfa Lazglafta ta wi ta mndu ya ta sagha ma hgani. ¹⁰ Ka tfanaghatfa Lazglafta ta wi ta ga mgham ta sagha, ga mghama Dawuda ta nzakway ka da ɲni! Glaku ɲa Lazglafta ta luwa!‡» ka həŋ. ¹¹ Ka ɓhadaghatá Yesu da luwa Ursalima, ka lamə tsi da həga Lazglafta. Tahula naghanatani ta inda skwiha, ka sli’aftá tsi ka vraghuta da Betani kawadaga nda duhwalhani ghwanɲpdə his, kabga nda ghada laghwa fitik.

Ksi’afta Yesu ta fwa ghuraf

Mat 21:18-19

¹² Gamahtsimani, ta sabə həŋ ma tsa luwa Betani ya ka vru da luwa Ursalima, ka kuzlanaftá

* **11:7** Gray nda Zakari 9:9. † **11:8** Manda ya ma 2 Mghamha 9:13, zlatá skwi ɲa vla glaku ya. ‡ **11:10** Gray nda Zabura 118:25-26 nda Mata 21:9.

maya ta Yesu. ¹³ Ka nghanṭá tsi ta sana ghuraf manda a nda sləhwa tbukw tida. Ka labə tsi nghanata, ka dza'a slanaghar slanagha a wa yu ta zwanj tida kə'a. Laghani tavata tsa fu ya, kə'a kə'a ná, sləhwa yeya tida, kabga ta fitika yakwa ghuraf a wa. ¹⁴ Ka Yesu nda tsa ghuraf ya mantša: «Walglanṭa a mndu ta tsagatá yaku ta kagha ŋa zay wa,» ka'a. Ta snaysnay duhwalhani.

*Ghziglaptá gwal dzawa skwi ma həga Lazglafta
Mat 21:12-17, Luk 19:45-48, Yuh 2:13-22*

¹⁵ Tahula tsa, ka bhadaghatá həŋ da luwa Ur-salima, ka lamə Yesu da daḅa həga Lazglafta. Ka slanaghatá tsi ta mnduha ta dzawa skwi nda sakwa skwi hada. Ka liṅtá tsi ta ghzligiṅtá həŋ dzi-bil, ka zlabidiṅtá tsi ta tabəlha gwal ta mbəḍ, nda vla nzakwa gwal ta dzawa ghərbu' tani. ¹⁶ Zlana a ta mndu dər turtuk ŋa tsughwadadapta nda ma tsa daḅa həga Lazglafta ya nda skwi wa. ¹⁷ Ka mnə tsi ŋa taŋ. Ka'a mantša: «Vinda a ma gwada Lazglafta kazlay: Həga ḁa ná, dza'a nzakway ŋa həga maga du'a mndəra mnduha demdem kə'a ra? Ama mbaḁa kaghuni ka niṅta ka galigha gwal gəndaṢ,» ka'a. ¹⁸ Manda snanṭa la mali ta ghəŋa gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta, nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha ta tsa skwi ya, ka zbə həŋ ta tvi ŋa dzatá Yesu. Ama ta zləŋ həŋ guli, kabga ksaŋksa tsa skwi ta taghə tsi ya ta hamata inda mnduha. ¹⁹ Manda dəḁata fitik, ka sabə i Yesu nda duhwalhani ma tsa luwa ya ka laghwa taŋ.

*Maga du'a kul haḁ dga ghəŋ
Mat 21:20-22*

§ 11:17 Ngha ta Isaya 56:7 nda Irmiya 7:11.

²⁰ Ga sərɔfək ta labə hən ta tvi ka vru da Ursalima, kə'a ka duhwalha Yesu ná, dzunɔnɔn nda ghwala tsa ghuraf ksi'af tsi ya kay, nduk nda slrənhanani tani. ²¹ Ka havaktá Piyer ta ghəŋa skwi ta luta. «Maləma dá, ngha ta ghwala ta na ghuraf ksi'af ka na kay 6a!» ka'a nda Yesu. ²² Ka Yesu nda duhwalhani mantša: «Fafwa ghəŋa ghuni ta Lazglafta! ²³ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, dər ya ghwá ya mnə mndu kazlay: Sli'afslí'a ka vşamta ka ta vgha da drəf! ka'a nda tsi katsi, ka dgan a tsi ta ghən ta ghənani wu, faffa ta ghənani ta skwi ya mna tsi ŋa magakwani katsi, dza'a maganamaga Lazglafta ta tsa skwi ya. ²⁴ Tsaya ta kəl yu ka mnaghunata kazlay: Inda skwi dza'a kuni dawanta nda maga du'a ná, fafwafa ta ghəŋa ghuni tida manda skwi nda ghada mutsatani, dza'a ng-hay kuni ta magata tsa skwi ya. ²⁵ Ka ta maga du'a kuni katsi, ka waya ka'a mamu dgun ma ŋudufa ghuni nda sana mndu katsi, pliniswa pla ta dmakwa tsa mndu ya, kada plighunista Da ghuni Lazglafta ta luwa ta dmakuha kaghuni guli. ²⁶ [Ama, ka haɔ kaghuni ta plinistá dmakwa mndu wa katsi, haɔ Da ghuni Lazglafta ta luwa dza'a plighunistá dmakwa kaghuni guli wa]» ka Yesu nda hən.

Ga mutša Yesu ta glaku

Mat 21:23-27, Luk 20:1-8

²⁷ Ta mbada hən, ka vrəgladaghatá hən da luwa Ursalima. Ta wawakwani Yesu ma həga Lazglafta, ka sli'adaghatá la mali ta ghəŋa gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta, nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha, nda

* **11:26** Ngha ta Mata 6:15.

la galata mndu guli slanaghata. ²⁸ «Nda mbrakwa wa ta maga ka ta na skwiha na, wa ta vlaghatá tvi ña magay?» ka həŋ nda tsi. ²⁹ «I'i guli, ka dawandawa yu ta skwi turtuk da kaghuni, ka zlg hidifzlgħa kaghuni ta wani katsi, dza'a mnaghunamna yu, ka nda mbrakwa wa ta maga yu ta tsa skwiha ya,» ka Yesu nda həŋ. ³⁰ «Wya tsa daway da ya: Lazglafta ta ghunafta Yuhwana maga batem† re, ari mnduha a na? Zlg hidifwa zlgħa ta wani,» ka'a nda həŋ. ³¹ Ka laghu həŋ zlərdəy mataba taŋ. «Waka mu dza'a zlgħa wani. Ka Lazglafta ya ta ghunafta ka mu, kabgawu kwal kuni kul zlgħafta 6a,» ka'a dza'azlay nda amu. ³² «Ka mnduha ta ghunafta» ka mu katsi, lava a mantša guli wu, ka həŋ, kabga nda sna mnduha ta Yuhwana kahwathwata kazlay: Vərdə anabi ya kə'a. Tsaya tama, ta zləŋəy həŋ ta skwi dza'a magə mnduha. ³³ Mantša tama: «Sna a aŋni ta mndu ta ghunakta wu,» ka həŋ. Ka Yesu nda həŋ tama mantša: «Mantša i'i guli, hađ yu dza'a mnaghunata, ka nda mbrakwa wa ta maga yu ta tsa skwiha ya wu,» ka'a.

12

Sana ghwadaka mnda vwaha inabi

Mat 21:33-46, Luk 20:9-19

¹ Mantša, ka nzatá Yesu ka mna gwadā ña taŋ nda mahdihdi, ka'a mantša: «Mamu sana mndu ta sli'afta ka laghwī da ñabafťá fuha inabi ndər ndər ndər ma vwahani, ka ñamtá tsi ma dzugur. Ka laptá tsi ta vli ña ditsa yakwani. Ka bamťá

† 11:30 Ngha ta 1:4-5.

tsi nduk nda dumbi nda slra tani mida ɲa nza-kwa mnda nghay*. Tahula kdĩntani ta payanatá tsa vwahani ya dīna, ka fanamtá tsi ma dzvu ta gwal hvay. Ka sli'aftá tsi ka laghwi dista luwa. ² Sagha fitika daga yakwani, ka ghunadaghatá tsi ta sana kwalvani slanaghatá tsa gwal ta hvay ya ɲa mutsanafta taɲ ta ɲani ma yakwa tsa inabi ya. ³ Laghani, diɲ ksafksa həɲ ka dgaptá, ka vrinta kul vɻanta. ⁴ Ka ghungladaghatá tsi ta sana kwalva slanaghatá həɲ guli, ka tatanaghatá həɲ ta ghəɲ ka rarazata. ⁵ Ka ghungladaghatá tsa mnda vwah ya ta mahkəna kwalva, ka dzatá həɲ nda dza ta tsaya. Ka ghungladaghatá tsa mnda vwah ya ta sanlaha ma kwalvaha guli, ka dgaptá həɲ nda dga ta sanlaha, ka pslatá həɲ nda psɻa ta sanlaha. ⁶ Ga va tsa mndu ya, mamu pdakwa zwanjani turtuktuk ta d̥vu tsi ma hya ɲudufani, ka kdĩntá tsi ta ghunadapta da tsa mnduha ya kazlay: Dza'a hulay həɲ tahula ta na zwanja d̥a na kə'a. ⁷ Ka sli'afta tsa zwanj ya ka lagha slanaghatá həɲ. “Ya wana tsa mndu dza'a za həga ya kaya! Sawa ka dzatá mu, ɲa zay amu ta tsa həga ya!” Ka tsa gwal ta hva tsa vwah ya mataba taɲ. ⁸ Diɲ ksafksa həɲ ka dzata, ka vzidĩntá həɲ ta mblani di'ɲ nda tsa fuha inabi ya.

⁹ «Ndana tama, nu dza'a magə dani ma tsa vwaha fuha inabi ya? Dza'a laghala, ɲa zadanatani ta tsa mnduha ta hva ma tsa vwah ya, ɲa vɻantani ta tsa fuha inabi ya ta sanlaha ma mnduha. ¹⁰ Ta dzanaf a kaghuni ta vindatani ma deftera Lazglaf̥ta manda ya kə'a ta mnay ra? “Tsa pala wudidɲ gwal ta ba həga ya, tsaya ta nuta ka

* **12:1** Gray nda Isaya 5:1-2.

vərda palaka tughwa həga. ¹¹ Tsaya ná, Lazglafta ta dvaftá nzakwa tsa pala ya ka vərda palaka tughwa həga. Skwa ndərmimay nzakwani ta wa ira amu![†]» ka'a.

¹² Tsatsafta tsa maliha ya ná, ta ghəŋa taŋ ta gwada Yesu ta tsa gwada ya. Ka zbə həŋ ta tva ksafata, ama ka zlanatá həŋ ka laghwa taŋ kabga zləŋa gwada da mnduha.

Gwada ta ghəŋa pla dzumna

Mat 22:15-22, Luk 20:20-26

¹³ Ka ghunaftá həŋ ta sanlaha mataba la Farisa nda mnduha Hiridus,[‡] ŋa dza'a gwada nda Yesu, kada dakwatsafta lu ta gwada ma wani ŋa ksafata.

¹⁴ Wya ka həŋ lagha mnay ŋani: «Maləma da, nda sna ŋni kazlay: Dar gwada ta mnə kagha kə'a, had kagha ta zləŋa ira mnduha wu, kabga had ghuya gha nda mndu ta ghərɓakwani wa. Vərda nzaku manda ya ta kumə Lazglafta ta taghə kagha. Ta kumay ŋni ta dawantá gwada da kagha: Ma zlahə Lazglafta ná, nda ra re, ra a wa ka pla dzumna ŋa mgham dagala ma Ruma na? Dza'a plər pla a wa ŋni na?» ka həŋ. ¹⁵ «Kabgawu ta kəl kuni ka dzəgha i'i na?» Ka Yesu zlghanaftawi ta həŋ, kabga nda sna ta tsa madgwirmadgwira taŋ ya. «Klagaghawakla ta tsa kwaɓu ya ka nghanata yu,» ka'a. ¹⁶ Ka klanaktá həŋ turtuk. Ka dawantá Yesu da həŋ. Ka'a mantsa: «Nda wa grafta lu ta na skwi tsaf lu tida na na? Ŋa wa na hgu tida na guli?» ka'a nda həŋ. «Ŋa mgham Sezar ya,» ka həŋ. ¹⁷ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Vlanwa mgham Sezar ta ya ta nzakway ka ŋa mgham Sezar, vlanwa Lazglafta ta

[†] **12:11** Ngha ta Zabura 118:22-23. [‡] **12:13** Ngha ta Mata 3:6.

ya ta nzakway ka ɲa Lazglafta,» ka'a nda hɛɲ. Ka ndərmim hɛɲ katakata ta tsa zlgħawani ya.

*Daway ta ghəɲa sli'agabta ma mtaku nda hafu
Mat 22:23-33, Luk 20:27-40*

¹⁸ Ka sli'adaghatá la Sadukiya slanaghata Yesu guli. Hahɛɲ ná, gwal ta mnay kazlay: Had sli'agabta mndu ma mtaku wu§ kə'a ya hɛɲ. Ka dawantá hɛɲ da tsi, ka hɛɲ nda tsi mantša: ¹⁹ «Maləma da, wya ka Musa vindaɲnafta: “Ka mamu mndu mtu zwanamani ka zlanťá markwa taɲ, ya a ta zwan nda tsa marakw ya wu katsi, wunanaghata tsa zwanamani ta ndiri ya ta tsa wadgani ya, ɲa yanatani ta zivir ta tsa zwanamani ta mtuta ya,”* ka'a.

²⁰ «Tsaw ghalya, si mamu zwanama ndəfáɲ hɛɲ ma da taɲ. Si ka klaftá zumali ma hɛɲ ta marakw, ka mtutá tsa mndu ya ta yana a lu ta zwan wa, ²¹ ka wunanaghatá tsa mahisa zwan ya ta tsa wadgu ya, ka mtutá tsaya guli, yana a lu ta zwan wa. Mantša ya tsa mahkəna zwan ya guli. ²² Inda tsa zwaniha ya ndəfáɲ ndəfáɲ, ka raftá hɛɲ ta tsa marakw ya, kul had ya ta yatá zwan nda tsi. Tahula rwuta tsa zwaniha ya ndəfáɲ ndəfáɲ, ka mtuta tsa marakw ya guli. ²³ Mantša tama ní, badu sli'agabta ma mtaku nda hafu ní, ɲa wa ɲa wa dza'a nzakwa tsa marakw ya mataba taɲ badu tsaya tama, ya wya klafkla hɛɲ demdem ta tsa marakw ya ka markwa taɲ?» ka hɛɲ nda tsi. ²⁴ Ka Yesu zlgħanaftawani ta hɛɲ mantša: «Ta nanay kuni ta ghəɲ. Kabgawu kəl

§ **12:18** Gray nda Slna gwa ghunay 23:8. * **12:19** Ngha ta Sabi 20:1-17 nda Vrafta ta Zlahu 5:6-22, 25:5-10 nda Zlrafta 38:8.

yu ka mnay mantsa? Sna a kuni ta skwi nda vinda ma gwada Lazglafta wu, sna a kuni ta mbrakwa Lazglafta guli wa. ²⁵ Tahula sli'agapta ma mtaku nda hafu ná, ta had'kluvta vgha i marakw nda zə'al wu, dza'a nzanza həŋ manda duhwalha Lazglafta ta luwa. ²⁶ Ta ghəŋa gwada ta vragapta ma mtaku nda hafu ya ná, ta dzaŋaf a kuni ta tsa vli ta ghəŋa mubuk nda vu tida ma deftera Musa ya ra? Ka Lazglafta nda Musa hada na: "I Lazglafta Abraham, i' Lazglafta Izak, i' Lazglafta Yakubu,†" ka'a. ²⁷ Hahəŋ ná, ta nda hafu həŋ, kabga Lazglafta ná, Lazglafta gwal nda rwa a wu, ama Lazglafta gwal nda hafu ya. Ta nanay kuni ta ghəŋa ghuni katakata,» ka Yesu nda həŋ.

Daway ta ghəŋa mali mataba zlahu
Mat 22:34-40, Luk 10:25-28

²⁸ Ma tsa vli ya, mamu sana mndu mataba gwal tagha zlahu ŋa mnduha ta sna tsa skwi ta zlərdə i Yesu nda la Sadukiya ya. Nghayni ná, dīna tsa zlghatá wa Yesu ŋa taŋ ya. Ka sli'afita tsi ka gavadaghata tavata Yesu da dawanta. Ka'a mantse: «Wati mali ma inda zlahuha na?» ka'a. ²⁹ Ka Yesu nda tsi mantse: «Wya mali mida: Snawa 6a la Isra'ila! Mgham ta nzakway ka Lazglafta ná, tsatsi turtuktuk Mgham. ³⁰ Mantse tama, ka dʋuta ka ta Mgham ta nzakway ka Lazglafta gha nda hyahya ŋudufa gha, nda inda hafa gha, nda inda ndana gha, nda inda mbrakwa gha.‡ ³¹ Wya mahisani: "Ka dʋuta ka ta mnda səla manda va

† 12:26 Ngha ta Sabi 3:2, nda 3:6, 15-16. ‡ 12:30 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 6:4, 5.

đvuta gha ta ghəŋa gha.Š” Mataba inda zlahuha ná, hađ zlahu ta malaghutá tsahaya wa,» ka’a.

³² Ka tsa mndu ta tagha zlahu ŋa mnduha ya nda tsi mantsa: «Zda tsa mghama da. Kahwathwata tsa mnə ka kazlay: Turtuktuk Lazglafta kə’a ya, hađ sani dekdek ta ghəŋa tsatsi* wa. ³³ Hađ tađta đvuta mndu ta Lazglaftani nda hyahya ŋuđufani, nda inda ndanani, nda inda mbrakwani, nda đvutani ta mnda səla manda va đvutani ta ghəŋani wa. Malaghumala tsaya ta ghəŋa skwi nda səla ta drafta lu tsuhtsuh ta gwir. Malaghumala guli ta planatá ghəŋ ta plu lu nda hamata skwiha nda ya nda rini† ta vlan̄ta lu manda ya dawəŋ zlahu,» ka tsa mndu ya. ³⁴ Nghanata Yesu ta tsa zlgħawani ya ná, mamu đifil mida. Ka’a nda tsi mantsa: «Đi’iŋaghu a ka nda ga mghama Lazglafta wa,» ka’a. Hađ mndu ta dərglaftá ŋuđuf ka dawgəltá vli da tsi tahula tsa wa.

Zwaŋa Dawuda Kristi ra?

Mat 22:41-46, Luk 20:41-44

³⁵ Ka kdə Yesu ta tagha skwi ŋa mnduha ma həga Lazglafta. Wya ka’a ta mnay: «Kurki gwal tagha zlahu ŋa mnduha ta mnay kazlay: Kristi ná, zwaŋa Dawuda ya ka’a na? ³⁶ Ya wya ka vərda Dawuda pghafər Sulkum nda ghuḅa mnata:

“Ka Mgham Lazglafta mnanatá Mghama da na:
Nzanza gha nda ga zeghwa da ha ka sagha fitik
dza’a niŋta
yu ta ghumaha gha ka skwa diŋlay gha,‡” ka’a.

Š **12:31** Ngha ta Levi 19:18. * **12:32** Gray nda Vrafta ta Zlahu 4:35. † **12:33** Gray nda Huseya 6:6. ‡ **12:36** Ngha ta Zabura 110:1.

³⁷ Ya “Mghama dá ka,” ka vərda Dawuda ta hgay ní, wa kə’a nʒəglaku ka zwanjani tama?» ka’a guli. Tsa skwi ta taghə Yesu ya na, zďəganazďa ta tsa dəmga ta snay ya.

Planaghatá vu ta gwal tagha zlahu

Mat 23:1-36, Luk 20:45-47

³⁸ Wya ka’a nda həŋ ma tsa skwi ta taghə tsi ya. «Daswa ka kuni nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha! Hahəŋ ná, nda lgutha zutututa zďəganata wawaku ta həŋ. Zďəganazďa ganaghatá zgu ta həŋ ta luma. ³⁹ Ta zbay həŋ ta vla nzaku ta kəma ma həga ta kəl lu ka tagha skwa la Yahuda. Vla nzaku đina ta zbə hahəŋ ma vla za skwa zay guli. ⁴⁰ Hahəŋ gwal ta dghwadguduntá skwa la wadgu. Zďəganazďa slrintá maga du’a ta həŋ ta kəma mnduha ŋa ghubantá həŋ. Dza’a tsanaghatša lu ta guma ta həŋ katakata,» ka’a.

Vla skwa markwa wadgu ka pďu

Luk 21:1-4

⁴¹ Tahula tsa, ka nzatá Yesu mbəŋ nda akwata pgha tsemi ma həga Lazglafta, ka nghay ka mnduha ta pgha tsemi dida. Nda ndəgha la gadghəl ta va pghadatá tsemi. ⁴² Ka lagha sana markwa wadgu ka pďu guli, ka pghadatá tsi ta aneni his kul slaghuta ka sana skwi. ⁴³ Mantsa tama, ka hagarntá Yesu ta duhwalhani, ka’a nda həŋ mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, tsemi pghada ya markwa wadgu ya da ya skwi ya ná, mal ŋani ka ŋa pďakwa mnduha, ⁴⁴ kabga sanlaha ná, ma fərta tani da həŋ kla’ata həŋ ka pghadata. Ama tsa marakw ya ná, kďavakta skwi ma ŋa zayni ga tan klaf tsatsi ka pghadata,» ka’a.

13

Tasiŋtá həga Lazglafta

Mat 24:1-2, Luk 21:5-6

¹ Ma fitika saba i Yesu ma həga Lazglafta, ka sani mataba duhwalhani nda tsi mantsa: «Mghama dā, ngha ta glakwa na pala na 6a! Nghana ka ta glakwa bata na həga na 6a!» ka'a. ² Ka Yesu nda hən mantsa: «Nda ngha ka ta glakwa batá na həga na ki'e, had' nzugwatá pala dər turtuk dza'a pdata wa, dza'a tasiŋtasa lu tesne'» ka Yesu nda tsi.

Skwiha dza'a magaku ma kdā kdakwa ghəŋa hadik sagha

Mat 24:3-14, Luk 21:7-19

³ Tahula tsa, ka sli'aftá Yesu ka laghwi nzata ta ghwá zaytuŋ, ta nzakway mbəŋ nda həga Lazglafta, ka ksaghutá i Piyer nda Yakubu nda Yuhwana nda Andre nda ghəŋa taŋ ta Yesu ka dawanta da tsi. ⁴ «Yawu dza'a magakwa tsa skwiha ya, ŋizla wu dza'a marantá magakwa inda tsa skwiha ya na? Mna gwananəna mna,» ka hən nda tsi. ⁵ Ka zraftá Yesu ta mnay ŋa taŋ, ka'a nda hən mantsa: «Daswa ka kuni yaha mndu da nanaghunafta. ⁶ Kabga nda ndəgha mnduha dza'a sli'akta ka klaftá hga dā kazlay: "I'i Kristi," ka inda taŋ dza'a mnay, ŋa nanaghata taŋ ta ndəghata mnduha. ⁷ Dza'a nda sna kuni ta mna gwadā ta lmu ndusa nda ya di'ŋ, yaha ŋudufa ghuni tdu, kabga dza'a magaku tsa skwiha ya, ama kdavakta kdakwa ghəŋa hadik a tsa wa. ⁸ Dza'a lmay sana hadik ta lmu nda sana hadik, mantsa sana luwa nda sana luwa guli. Dza'a ghudzavafghudza hadik ma vliha kavghakavgha. Dza'a slaku maya ta

hadik. Nda tsahaya dza'a zlra ghəŋa hadik ta ɓasay manda marakw ta ɓasa yaku. ⁹ Kaghuni, ɗaswa ka kuni, dza'a hlay lu ta kaghuni da vla guma, dza'a ɗgay lu ta kaghuni nda sarak ma həga tagha skwa la Yahuda. Dza'a hladaghu-nagha hla lu ta kəma la ŋumna nda mghamha, kabga nzakwa ghuni ka duhwalha ɗa. Hada dza'a maraŋta kuni ta nzakwa ghuni ka maslɛmtsəka ɗa ta kəma taŋ. ¹⁰ Wya skwi dza'a magaku karaku: Dza'a nzakway tkwe' ka mnananŋta mnduha ta ghəŋa hadik tender ta Lfiɗa Gwada Lazglafta, kada kuduta ghəŋa hadik. ¹¹ Hlafta lu ta kaghuni ka hlaghata da vla guma ya, yaha kuni da laghwi da ndana skwi dza'a kuni mnay hada kazlay: Nu dza'a mu mnay tama, ka'a. Ka nu dza'a sagha da ghəŋa ghuni ma tsa fitik ya, tsaya dza'a kuni mnay, kabga kaghuni a dza'a gwaɗay wa. Dza'a sagha da Sulkum nda ghuɓa skwi dza'a kuni gwaɗay. ¹² Ma tsa fitik ya ná, zwanamani dza'a vlatá zwanamani ŋa dzata, zwanani ŋa da dza'a vlata ŋa dzata, ta mbəɗavatá zwani tvə dadaha taŋ nda mamaha taŋ ŋa vlatá həŋ ŋa pslata.* ¹³ Dza'a husaŋhusa kuni ta inda mnduha, kabga nzakwa ghuni ka duhwalha ɗa, ama mndu ya dza'a kɗanakta su'afta dza'a mbaku,» ka'a.

Manzakɗaway skwi

Mat 24:15-28, Luk 21:20-24

¹⁴ «Ma sana fitik dza'azlay, dza'a nda ngha kuni ta manzakɗaway ta ŋriŋta† skwa Lazglafta dza'a nzata ma vli má si kul raku. Ka havapta mndu

* **13:12** Gray nda Mika 7:6. † **13:14** Ngha ta Daniyel 9:27, 11:31, 12:11.

nda sna ta dzaŋa. Mantsa guli, ka nda ngha gwal hadna ma Zudiya ta tsa skwi ya katsi, ka hwaya həŋ ta ghwá. ¹⁵ Ka ta nzaku mndu ta bđəma həga, yaha da ndana valagata ŋa vru da həga‡ kabga ŋa klaftá sana skwi, ka hwaya tsi ta hwaya. ¹⁶ Mndu ya ma vwah guli, yaha da ndana vrakta dzagha ŋa klaftá lgutani. ¹⁷ Ghuya đanwa dza'a slanaghatá mi'aha nda huđi nda gwal nda zwani ta ghuva taŋ ma tsa fitik ya! ¹⁸ Ndəbawa dzvu da Lazglafta, kabga yaha tsa skwiha ya slata givya. ¹⁹ Ka yawu tsatá ghəŋa hadik ka sagha ta gita, ta sla a mndərga tsa ghuya đanwa dza'a slata ma tsa fitik ya wu, sləglata a vani guli wa. § ²⁰ Ka má fa a Lazglafta ta htanaktá tsa fitik ya wu katsi, ma had' mndu dza'a mbafta wa. Ama dza'a htanaghuhta ta tsa fitik ya, kabga gwal đagap tsi ŋa nzaku ka ŋani. ²¹ Ka “wana Kristi hadna,” “a' wa'a Kristi hada a,” ka mndu nda kaghuni katsi, yaha kuni da snay, ²² kabga dza'a sli'agaghasli'a ghwadaka la krista nda ghwadaka anabiha. Dza'a magay həŋ ta ŋizla sana skwiha nda mazəməmha ŋa nana đagatá mnduha Lazglafta, ka má ta magaku tsi. ²³ Kaghuni, đaswa ka kuni. Wya mnaghunamna yu ta tseke'luwa ta inda skwi dza'a magaku dem-dem.

Vragata Kristi

Mat 24:29-31, Luk 21:25-28

²⁴ «Tsa fitik dza'a sagha tahula ghuyapta lu ta tsa đanwa ya, dza'a mtumta fitik, had' tili dza'a bəglafta wa. ²⁵ Dza'a rkaga rka tekwatsa ta luwa,

‡ 13:15 Ngha ta Mata 24:17. § 13:19 Gray nda Daniyel 12:1.

ta dza'a ghudzavafghudza mbrakwa sana skwiha ta luwa.* ²⁶ Ma tsaya tama, dza'a nghanja lu ta saha Zwanja mndu nda mbraku ma ghwayak, ta wudaku katakata ma glakwani ta saha tsi dza'azlay. ²⁷ Ghwanafha ta duhwalha Lazglafta, nja sli'a tanj ta kdavakta ghəŋa hadik tender,† kulam ta slrəŋa luwa, nja tsakaktá mnduhani dagab tsi.

Tagha skwi ta ghəŋa ghuraf

Mat 24:32-35, Luk 21:29-33

²⁸ «Nghawa skwi ta magaku nda ghuraf 6a! Ka nda nghanja kuni ta ghuraf ta daku katsi ná, gi nda sna kuni kazlay: Ndusa dəwiŋ tama kə'a. ²⁹ Mantsa ya guli, ka nda nghanja kuni ta tsa skwiha ya ta magaku katsi ná, ka snanja kuni kazlay: Ta tvi səla Zwanja mndu ka saha tama kə'a. ³⁰ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, had na mnduha ta na zamana gita na dza'a kduta dekdek kul slatá tsa skwiha ya wa. ³¹ Luwa nda hadik ná, dza'a kdu kda. Ama gwada da ná, had dza'a kuduta wa. Nzawanza hzleŋa, yaha kuni hani.

Lazglafta yeya nda sna ta kdakwa ghəŋa hadik

Mat 24:36-44

³² «Ta ghəŋa gwada ta tsa fitik ya ná, had mndu nda sna ka ta wati luwa tsi wa. Dər duhwalha Lazglafta ta luwa, dər zwanjani, sna a həŋ wa. Ba Da turtukwani yeya nda sna ta tsa fitik ya. ³³ Daswa ka kuni! ka nzata kuni hzleŋa nda fatá ghəŋa ghuni, sna a kuni ka yawu dza'a sagha tsa fitik ya wa. ³⁴ Tsa skwi ya ná, dza'a nzakway manda

* **13:25** Gray nda Isaya 13:10, 34:4, Azekiyel 32:7, Yuwel 2:10, 3:4.

† **13:27** Gray nda Vrafta ta Zlahu 30:4, Zakari 2:10 Nehemi 1:9.

zə'ala həga ta vrakta ta za wliwani. Ma sli'ani, ka zlanťá tsi ta həgani ma dzva gwal ksanatá slnani, daganafha ta slna tan ta həŋ. Ka ngha ka ta həga, ka'a nda mnda ngha həga, ka nzata ka hzleŋa, ka'a guli. Ka sli'aftá tsi ka laghwi. ³⁵ Kaghuni guli, hzleŋa fata ghəŋa ghuni kabga snanťa a kuni ka ta wani luwa dza'a sagha zə'ala həga wa. Ka gahawu tsi, ka ma takala tsi, ka ta waha vazak tsi, ka gasərdək a dza'a sagha tsi, had mndu nda sna wa. ³⁶ Daswa ka kuni da sagha tsi dluk slaghunaghata pslapsla hani ta kaghuni. ³⁷ Manda va na ta mnə yu ŋa ghuni na ná, mantsa ya ta mna yu ŋa inda mnduha kazlay: Hzleŋa ka kuni fata ghəŋ,» ka'a.

14

Dzra skwi ŋa ksafťa Yesu ŋa dzata

Mat 26:1-5, Luk 22:1-2, Yuh 11:45-53

¹ Ta his fitik ka sagha fitika skala Pak, nda skala buradi kul had is mida,* ka zbu gwal dra skwi ŋa Lazglafta nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha ta hidaku ŋa ksafťá Yesu ma kdek ma kdek ŋa klay dzata. ² «Yaha da nzakway bađu tsa fitika skala Pak ya tama, kabga ka bađu tsa ka mu ksay katsi ná, ka waya ka skwi da sli'anaftá mnduha ta hwanzaabaku,» ka həŋ.

Pghay sana marakw ta urdi ta ghəŋ ŋa Yesu

Mat 26:6-13, Yuh 12:1-8

³ Ma luwa Betani Yesu ta nzaku ka za skwa zay ma həga ga Simuŋ si nda rdá mndu tida ya, ka lamə sana marakw slanaghata nda klatá hwaraka Albastra ndəghamə tsi ta urda sana fu ta hgu lu

* **14:1** Ngha ta Sabi 12:1-27.

ka Nar. Nda bla dzva tsa urdi ya katakata. Ka ɔlaghutá tsi ta wa tsa hwarak ya, ka bərzləganatá tsa urdi ya ma ghəŋ ta Yesu. ⁴ Ka kuzlanaftá tsi ta sanlaha ta ŋuduf, ka ruruŋwaku həŋ ta ruruŋwaku. Ka həŋ mantsa: «Kabgawu ta kəl lu ka badza urdi ka bətbət na? ⁵ Ta skwi má ŋa klafta ka skwapta ŋa mutsaftá suley hkən dərmaək†, ka daganaftá gwal pđu ná,» ka həŋ ka ɓasanavatá ŋuduf ta tsa marakw ya, ka davay. ⁶ Ama ka Yesu nda həŋ mantsa: «Kabgawu ta kəl kuni ka ghuya ɗaŋwa ŋa tsa marakw ya? Zlanawa zla, ŋərma skwi tsa skwi ya magiha tsi. ⁷ Gwal ka pđuha ná, kawadaga həŋ nda kaghuni inda fitik,‡ laviŋlava kuni ta vla skwi ŋa taŋ dər yawu tsi manda ya ta kumə kuni. I'i ná, gɗavata a yu tavata kaghuni wa. ⁸ Kɗavakta ŋərma skwi kura tsi, maga tsi. Rđi má ŋa masadivata bađu dza'a ɗa da hadik, tsaya na masadiva tsi na. ⁹ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, inda vli dza'a mnə lu ta Lfida Gwada Lazglafta ma ghəŋa hadik tender, dza'a rusay lu ta skwi maga na marakw na, ŋa hava na marakw na.»

Skwapta Zudas Iskaryut ta Yesu

Mat 26:14-16, Luk 22:3-6

¹⁰ Ka sli'aftá Zudas Iskaryut. Tsatsi ná, tekw mataba duhwalha ghwanpɗə his, Ka laghu tsi da slanaghatá gwal dra skwi ŋa Lazglafta. «Dza'a vlaghunavla yu ta Yesu ma dzva ghuni,» ka'a nda həŋ. ¹¹ Tahula mnanatani ta tsa gwada ya ta həŋ, ka rfu həŋ ta rfu. «Dza'a vlaghavla aŋni ta tseɗi guli,» ka həŋ nda tsi. «Yaw,» ka Zudas. Tahula tsa

† 14:5 Ngha ta Markus 6:37. ‡ 14:7 Gray nda Vrafta ta Zlahu 15:11.

tama, ka ṇavata Zudas ka psa tvi dza'a kəl tsi ka vlanťá Yesu ta həŋ.

Zay Yesu ta skwa zay ṇa skala Pak

Mat 26:17-25, Luk 22:7-14,21-23, Yuh 13:21-30

¹² Bađu tsa tanťana fitika skala skwa zay kul had is mida ya, bađu tsaya ta hna lu ta tuwak ṇa maga tsa skala Pak ya. Ka duhwalhani nda Yesu mantsa: «Ga ta kuma ka ta payafta mu ta vli ṇa maga skala Pak na?» ka həŋ. ¹³ Ka ghunaftá tsi ta gwal his mataba duhwalhani. Ka'a nda həŋ mantsa: Lawala da huďa luwa, dza'a guyaku kuni nda sana mndu ta kla bzleghwa imi, ka dza'a kuni mistani. ¹⁴ Ka dza'a lamə da həga ga tsi ya ná, ka mnanatá kuni ta zə'ala həga ma tsa həga ya kazlay: Ga tsa vli dza'a kəl yu ka za skwa zay ṇa skala Pak kawadaga nda duhwalha da ya na? ka mghama ṇni, ka kuni dazlay nda tsi, ṇa maraghunatani. ¹⁵ Ya dza'a maraghunamara ta vli ma sana dzuguvi ta ghəṇa sana həga nda payatá inda huzlaha mida. Hada dza'a payamafta kuni ta skwi ṇa za skwa zay ṇa skala Pak, ka'a. ¹⁶ Ka sli'afta tsa duhwalha ya, ka laghwı da hudluwa, ka slafta həŋ ta inda tsa skwiha ya, manda va ya mnanaf Yesu ta həŋ. Ka datá həŋ ta skwa zaya skala Pak hada.

Sani ma kaghuni dza'a skwaptá i'i, ka Yesu

¹⁷ Gahawu tama, ka lagha tsi kawadaga nda duhwalhani ghwanpdə his. ¹⁸ Nda nza nzakwa tanťama ta za skwa zay həŋ, ka Yesu mantsa: «Kah-wathwata ta mnaghunata yu, mamu mndu turtuk mataba ghuni ta zə mu ta skwa zay kawadaga

nda tsi, dza'a vlatá i'i ma dzva mnduha§,» ka'a. ¹⁹ Rəmasas ka vgha taŋ. «I'i a wu su'u na? I'i a wu su'u na? I'i a wu su'u na?» ka həŋ turtuk turtuk nda tsi. ²⁰ «Mndu turtuk mataba na kaghuni gh-waŋpɔdə his ta zə mu ta skwa zay ma hliba turtuk* na tsa mndu ya. ²¹ Wya te'uwa, Zwaŋa mndu ná, dza'a mtaku manda ya nda ghada vindatani ma gwada Lazglafta.† Ama đaŋwa ŋa mndu dza'a vlata Zwaŋa mndu ma dzva mnduha ŋa dzata. Dər ya má kwal lu yatá tsa mndu ya,» ka'a nda həŋ.

Tahanata Yesu ta za skwa zay nda ghuḅa

Mat 26:26-30, Luk 22:14-20, 1Kwa 11:23-25

²² Ta zə həŋ ta skwa zay, ka klaftá Yesu ta tsa bu-radi ya, ka rfanaghatá tsi ta Lazglafta, ka ḅalanaftá tsi ta həŋ. Ka'a nda həŋ mantša: Nanana ná, slu'uvgha đa ya, zlgħawazlgħa, ka'a. ²³ Tahula tsa, ka klaftá tsi ta leghwa ka rfanaghatá tsi ta Lazglafta, ka vlaŋtá tsi ta həŋ. Ka zlgħaftá həŋ ka ŋaŋa'ata demdem. ²⁴ Ka'a nda həŋ mantša: «Nanana na usa đa ya. Nana usa đa ná, dza'a pghupgha ŋa slərḅa zughu mataba mnduha demdem nda Lazglafta.‡ ²⁵ Kahwathwata ta mnaghunata yu, had' yu dza'a səglaŋtá ima yakwa fwa inabi ha ka labə ta fitik dza'a kəl yu ka sa lfıdani ma ga mghama Lazglafta wa,» ka'a nda həŋ.

²⁶ Ka fafanaftá həŋ ta laha§ zləzlvə Lazglafta, ka sli'aftá həŋ ka dza'a ta ghwá zaytuŋ.

§ 14:18 Gray nda Zabura 41:10. * 14:20 Ngha ta Zabura 41:10.
 † 14:21 Ngha ta Zabura 22:2-19 nda Isaya 53. ‡ 14:24 Gray nda Sabi 24:8, Irmıya 31:31-34. § 14:26 Ngha ta Zabura 113-118.

*Sna a yu ta kagha wu, ka Piyer nda Yesu
Mat 26:31-35, Luk 22:31-34, Yuh 13:36-38*

²⁷ Ta labə həŋ ta tvi, ka Yesu nda həŋ mantsa: «Dza'a hwahwayaghu hwahwaya kuni ka zlidivata,* » ka'a nda həŋ. Wya te'uwa nda vinda da Lazglafta kazlay:

Dza'a dzadza yu ta mnda ngha tuwak, ɲa ga-zlaghuta tuwakha kə'a†.

²⁸ «Dza'a dzadza lu ta i'i, ama tahula sli'agabta ɗa, dza'a tinlaghutinja yu ta ɓhadaghata da Galili ka kaghuni,» ka'a. ²⁹ Ka Piyer nda tsi mantsa: «Dər hwahwayaghuta lamndu ka zlavaghata, i'i, zlavaghata a yu dekdək wa,» ka'a. ³⁰ Ka Yesu nda tsi guli mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghata wa, ta vana rvidik gita u ná, ma kɗaku vazak ka wahata kamahis, dza'a mnamna vərɗa kagha hkən səla kazlay: Sna a yu ta na mndu na wu kə'a.» ³¹ Ama ka Piyer vrəgliŋtá zlgħanaftawi nda mbraku nda mbraku mantsa: «Dər má ɲa dzatá i'i kawadaga nda kagha tsi, haɗ yu dza'a mnay kazlay: Sna a yu ta kagha wu kə'a wu,» ka'a nda tsi. Manda va tsaya, ka pɗakwa sanlaha nda tsi guli.

*Ndɔba dzva Yesu ma Getsemani
Mat 26:36-46, Luk 22:39-46*

³² Ka ɓhadaghatá həŋ da sana vli ta hgu lu ka Getsemene.‡ Lagha taŋ da tsa vli ya, «nzawanza hadna ta dza'a yu da maga du'a,» ka Yesu nda duh-walhani. ³³ Ka hgana'atá tsi ta i Piyer nda Yakubu nda Yuhwana kawadaga nda tsi. Ta mbəɗap a həŋ ta səla wu ná, ka ksafɗá zləŋ ta Yesu ka ghuyay ma

* **14:27** Ngha ta Zakari 13:7. † **14:27** Ngha ta Zakari 13:7.

‡ **14:32** Ngha ta Mata 26:36.

vgha. ³⁴ Ka'a nda həŋ mantsa: Tdatda ɲudufa da katakata ta kuma dzihata, nzawanza hadna ndiri, ka'a nda həŋ. ³⁵ Tahula tsa ka mbəɗaptá tsi ta səla dau' manda a, ka zləmbatá tsi ta hadík, ka ndəbə tsi ta dzvu da Lazglafta: Ka má ta magaku tsi katsi ná, ka laghula na ghuya ɗaŋwa na ta ghəŋa ɗa, ka'a. ³⁶ Ka'a guli: «Aba, Da, had skwi kul lavɨŋtá ka ta magay wa, klinkla ta na gruma dza'a yu say na! Nziyanza tsi tama, manda ya ta kumə i'i a wa, ama ka nza tsi manda ya ta kumə kagha,» ka'a. ³⁷ Ka sli'aftá tsi ka vrakta slanaghatá duhwalhani, ka slanaghatá tsi ta həŋ ta hani. Ka'a nda Piyer mantsa: «Simuŋ, ta hani ka ra? Lavɨŋ a ka ta nzɗavata ta nzaku ndiri ɗər ka ki'a ra! ³⁸ Nzawanza ndiri, ka ndəbə kuni ta dzvu yaha kuni da zləmbamta ma ghwadaka skwi dza'a dzghaghunata,» ka'a nda Piyer. «Nda sna yu ta kumay ɲudufa ghuni ta maga skwi ɗina, ama had mbrakwa slu'uvgha wa,» ka'a nda həŋ. ³⁹ Ka vrəglaghutá tsi da maga du'a manda va tsa ya kay guli. ⁴⁰ Ka sli'iglaftá tsi ka vrəglakta slanaghatá həŋ. Ta vraktá tsi ná, ta zuŋura hani həŋ kay guli. Ka sli'anaftá tsi ta həŋ. Triɗ traptra həŋ ta skwi ŋa mnanata, kabga nda ghuya həŋ da hani. Ka vrəglaghutá tsi. ⁴¹ Ka vrəglaktá tsi ŋa mahkəna səla, ka'a nda həŋ mantsa: «Tata hani kuni ka mbi'a vgha ghuni tama ɓa? Nda kɗa, nda maga fitikani tama. Wana vlaŋvla lu ta Zwaŋa mndu ma dzvu ta gwal dmaku. ⁴² Sli'afwasli'a, mbadma guya həŋ, wya ndusakta tsa mndu ta vlatá i'i ma dzva taŋ ya,» ka'a nda həŋ.

*Ksaftá Yesu**Mat 26:47-56, Luk 22:47-53, Yuh 18:3-12*

⁴³ Tata tsa gwada ya Yesu, ta lagha Zudas ta nzakway tekwa mataba duhwalha ghwanpda his. Ka lagha tsi kawadaga nda tskata mnduha, nda huzla lmu da hən da slanaghatá Yesu. Tsa mnduha ya ná, ghunata mnduha mali ta ghəna gwal dra skwi na Lazglafta, nda gwal tagha zlahu na mnduha, nda la galata mndu ya. ⁴⁴ Tsa Zudas ya ná, tsatsi ta vlantá hən. Tinlaghutiŋla ta mnanatá hən kazlay: Ka nda nga kuni ta tsa mndu dza'a lagha yu da brusata ya ná, ya vani tsaya. Ka gi ksafta kuni, ka kla kuni, yaha kuni da walaŋta zliŋta, ka'a nda hən. ⁴⁵ Bhadaghatani, ka gavadaghatá tsi tavata Yesu. «Zgu tsa Maləma da,» ka'a ganaghatá zgu ka brusay. ⁴⁶ Ka gi sli'adaghatá tsa mnduha ya ksaftá Yesu. ⁴⁷ Ka gi tshagaptá sana mndu tavata Yesu ta kafayani, ka gi tsaghutá sləmənəš sani ma kwalva tsa mali ta ghəna gwal dra skwi na Lazglafta ya. ⁴⁸ Ka Yesu nda hən mantsa: «Nya ta maguta kəl kuni ka sli'agaghata nda huzla lmu da ksa i'i, gənda yu ra? ⁴⁹ Ya wya kawadaga yu nda kaghuni ta tagha skwi ma həga Lazglafta tazlay, hada kaghuni, kabgawu kwal kuni ksaftá i'i? Wya nana skwi ta magaku na ná, na nzakwani manda ya mna gwada Lazglafta ya,» ka'a. ⁵⁰ Ka hwahwayaghutá* duhwalha Yesu ka zlanavata. ⁵¹ Ka sli'aftá sana galaḅay ka mbaḅa mistani, nda tsatá gwada ta vghani, ka kumə lu ta ksafta, ⁵² ama ka slurtiŋtá tsi ta lgutani ka hwayaghuta ka fərđi'u.

§ 14:47 Ngha ta Yuhwana 18:26. * 14:50 Gray nda 14:27.

Yesu ta kəma guma

Mat 26:57-68, Luk 22:54-55,63-71, Yuh 18:13-14,19-24

⁵³ Ka klaghatá həŋ ta Yesu da mala gwal dra skwi ŋa Lazglafta. Hada, ka tskavatá inda gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta, nda la galata mndu tani, nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha tani, ka tskavatá həŋ. ⁵⁴ Ta klə həŋ ya, mbada ka Piyer ka mbada ta hulani ta hulani, ha ka lamə tsi da da ba tsa həga ga mali ta ghəŋa gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta ya. Ka nzatá tsi hada ka slina vu kawadaga nda kwalvaha. ⁵⁵ Mba da maliha ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda gwal tsa guma, ka zba skwi dza'a kəl lu ka mutsaftá rutsak nda inda tsakalawi ta ghəŋa Yesu, kabga ŋa mutsaftá dzata, trid mutsaf a həŋ wa. ⁵⁶ Nda ndəgha gwal ta vaza rutsak ta Yesu† mndani, ama la a tsa gwa da tan ya ta tva turtuk wa. ⁵⁷ Ka sli'anaftá sanlaha ta gwa da ta ghəŋani. Ka'a nda həŋ mantsa: ⁵⁸ Sniŋsna ŋni ta mnayni kazlay: «Dza'a tasiŋtá na həga Lazglafta baf lu nda dzvu na yu, ka vranaf ta da ta bafta ba du mahkən kul ksaŋtá mndu,‡» ka'a. ⁵⁹ Kulam nda tsaya tani, la a tsa gwa da tan ya ta tva turtuk wa. ⁶⁰ Ka sli'aftá mal ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta mataba tsa tskatá vgha mnduha ya. Ka'a nda Yesu mantsa: «Nu kul zlgə kagha ta wa na skwi ta mnə mnduha ta kagha na katək na? Ari sna a wa a kagha na?» ⁶¹ Tsərida, ka Yesu nzata, zlgə a ta wani wa. Ka dawuglan tsa mal ta ghəŋa gwal dra skwi ya da tsi. «Kagha Kristi ta nzakway ka Zwanə Lazglafta nda tfawi ta ghəŋani ya ra?» ka'a nda tsi. ⁶² Ka Yesu

† 14:56 Gray nda Zabura 27:12, 35:11. ‡ 14:58 Ngha ta Yuhwana 2:19.

zlgšanaftá mantsa: «Anji, i'i ya. Dza'a nda ngha kuni ta i'i Zwaŋa mndu ta nzaku nda ga zeghwa Lazglafta nda mbra. Dza'a nghay kuni ta saha da ma kusay ta luwaŋ guli,» ka'a. ⁶³ Na snaŋta tsa mal ta ghəŋa gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta ya ta tsa gwada ya, ka kwahinŋtá tsi ta lgutani. Ka'a nda hən mantsa: «Nu tata zbəgəlta mu? ⁶⁴ Nda sna kuni ta tsa ŋaslani ya ki'e, kinawu ka kaghuni ta ghəŋani?» ka'a. Prək ka dzatá na mndu* na, ka hən demdem. ⁶⁵ Ka gi tafə sanlaha ta sərdək tida, ka hbanamtá hən ta patak ma kuma, ka dənəzlay. Ka hən nda tsi mantsa: Tsatsaf tsatsa ta tsa mndu ta dzughusta ya, ka hən nda tsi. Ka vlanŋtá hən ta la kwalvaha, ka dghar† tsahaya guli.

*Hkən mnay Piyer kazlay sna a yu ta Yesu wu kə'a
Mat 26:69-75, Luk 22:56-62, Yuh 18:15-18,25-27*

⁶⁶ Tata nzaku Piyer ndagahadik ma daɓa həga, ka sagha sana marakw ta nzakway tekw mataba kwalvaha ka mi'aha ga mal ta ghəŋa gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta. ⁶⁷ Ka nghanŋtá tsi ta Piyer ta slina vu. Ka vits tsi, «Si kawadaga kagha nda tsa Yesu la Nazaret ya,» ka'a nda tsi. ⁶⁸ «Kay! Sna a yu ta na skwi ta mnə ka na wu, sna a yu ta va na mndu ta mnə ka na guli wu,» ka'a. Ka gi sli'aftá tsi ka laghwi da dzuguva watgha. [Ka wahatá vazak.] ⁶⁹ Ka ngehəglanŋtá va tsa marakw ya. Tekw nana mndu na mataba tsa mnduha ya, ka'a nda tsa mnduha ma tsa vli ya kay guli. ⁷⁰ «Kay! I'i a wu,» ka'a kay guli. Bats nzda, ka tsa gwal ta nzaku

§ 14:62 Ngha ta Zabura 110:1 nda Daniyel 7:13. * 14:64 Ngha ta Zlahu 24:16. † 14:65 Gray nda Isaya 50:6.

hada ya nda Piyer kay guli mantsa: «Dər ki tsi, vara a kagha mataba tsa mnduha ya wu, kagha ná, mnda la Galili ka,» ka həŋ nda tsi. ⁷¹ Ka zlaftá Piyer ta ksi'a ghəŋani ka wađu. Ka'a mantsa: «Sna a yu ta na mndu ta mnə kuni na dekdek wu,» ka'a. ⁷² Ka gi wahatá vazak ka mahis. Snaŋta Piyer ta tsa wahata vazak ka mahis ya, hizl sagha tsa gwada mnana Yesu kazlay: Ma kdaku vazak wahata ka mahis ná, dza'a mnay ka kazlay: Sna a yu ta kagha wu kə'a ya tsa da ghəŋani. Ka gi sli'aftá tsi ka laghwi da hərba taw.‡

15

Kladaghata Yesu ta kəma Pilatus

Mat 27:1-2,11-14, Luk 23:1-5, Yuh 18:28-38

¹ Tsadəkwa vli, ka gi tskavatá maliha ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta ka dzrəku kawadaga nda la galata mndu, nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha, nda gwal tsa guma demdem. Ka habaftá həŋ ta Yesu. Ka klaftá həŋ ka laghwi vlanťá Pilat ka ŋumna. ² Tahula kladaghata taŋ ta Yesu da Pilatus, ka dawarťá Pilat da tsi. Ka'a mantsa: «Kagha mghama la Yahuda ra?» ka'a nda tsi. Manda ya mna ka,* ka Yesu nda tsi. ³ Ka vazə maliha ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta ta rutsakha kavghakavgha ta Yesu. ⁴ Ka dawuglanťá Pilat da Yesu, «Mbəda a ka ra, ari sna a wa a ka ta na skwiha ta mnə həŋ ta kagha na na?» ka'a nda tsi. ⁵ Tsərid nzanza Yesu kul mbədanaghata dər ka turtuk. Ka vlanťá tsi ta ndanu ta Pilat.

‡ 14:72 Ngha ta 14:30. * 15:2 Ngha ta Mata 27:11.

Tsanaghatá guma mtaku ta Yesu

Mat 27:15-26, Luk 23:13-25, Yuh 18:39–19:16

⁶Tsaw inda fitika skala Pak ya ná, ta snusna Pilat ta zlinistá mndu turtuk ma gamak ta həŋ. Mndu dawan həŋ ta zlinista tsi ta həŋ. ⁷Ma tsa fitik ya, mamu sana mndu ta hgu lu ka Barabas, ksaf lu ka famta ma gamak kawadaga nda sanlaha ma mnduha, kabga dzata taŋ ta mndu ma vla zlərdawi nda ŋumna. ⁸Mbađa dəmga ka sli'adaghata da Pilatus, «Zliŋnizla ta mndu turtuk manda ya snu ka ta magaŋnata,» ka həŋ. ⁹«Ta kumay kuni ta zlighunista da ta mghama la Yahuda ra?» ka Pilat nda həŋ, ¹⁰kabga nda sna ka mnay kazlay: Ka draku kladaghata maliha ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta ta Yesu kə'a. ¹¹Ama mbađa maliha ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta ka ŋavata, ka bara mnduha ŋa mnay taŋ kazlay: Zliŋnis Barabas, zliŋnis Barabas, ka'a nda Pilatus. ¹²Ka vrəgliŋtá Pilat ta daway da həŋ: «Ka si mantsa tsi, nu ta kumə kuni ta magay da nda na mndu ta hgu kuni ka mghama la Yahuda na?» ka'a nda həŋ. ¹³Ka hləglaftá həŋ ta wi: «Zləŋafzləŋa ta udzu, ka həŋ nda tsi.» ¹⁴Ka Pilat nda həŋ guli mantsa: «Kabgawu, nahgani va ghwadaka skwi maga tsi? Ka hləglaftá həŋ ta wi nda mbraku, Zləŋafzləŋa ta udzu!» ka həŋ nda tsi. ¹⁵Tsa Pilat ya, ta kumay ta zdanafta ŋuduf ta dəmga. Mantsa, ka zlinistá tsi ta Barabas ta həŋ, ta vlanťá tsi ta Yesu ma dzvu ta la sludzi ŋa slvanapta. Tahula tsa, ka zlananťá tsi ta həŋ ŋa zləŋafta ta udzu.

Gagay sludziha ta Yesu

Mat 27:27-31, Yuh 19:2-3

16 Ka zlgħaghutá sludziha ta Yesu ma dzva Pilatus, ka kladamtá həŋ, ta daʒi ma həga ma vla nza-kwa Pilatus, ka hagadaghatá həŋ ta inda sludziha demdem, ka tskavata hada. 17 Ka sudanavatá həŋ ta lguta ma mgham mgham ka dva. Ka daftá həŋ ta teki ka wanamta ma ghəŋ manda zewzewa. 18 Ka gə həŋ ta zgu ŋani: «Zgu tsa mghama la Yahuda,» ka həŋ nda tsi. 19 Mbadaka həŋ ka dzay ta ghəŋ nda sarak guli, ka tafa sərdək tida. Ka tsəlbu həŋ ta tsəlbu ta kəmani, manda skwi ŋa vla glaku ŋani. 20 Tahula hərfuta taŋ ta gagay, ka sudagħutá həŋ ta tsa lguta dva má mgham mgham tida ya, ka sudglanavatá həŋ ta vərda ŋani. Ka klagapta ka klaghata ŋa zləŋay ta udzu.

Dalafta la sludziha ta Yesu ta udzu

Mat 27:32-44, Luk 23:26-43, Yuh 19:17-27

21 Ta labə həŋ ta tvi, ka guyatá həŋ nda sana mnda la Sireŋ ta hgu lu ka Simuŋ, dani ma i Alegzandra nda Rufus† ta vrakta ta wawakwani. Ka mblanaftá həŋ ta kla tsa udza zləŋa Yesu ya. 22 Ka klaghatá həŋ ta Yesu da Gwalgwata. Tsa Gwalgwata ya na, manda mnay kazlay: Vla ghudzifa ghəŋ kə'a ya. 23 Bhadaghata taŋ da hada, ka kumə həŋ ta sunustá ima inabi laʒanaf lu nda sana skwi ta hgu lu ka mur, ŋa htanagħutá kulakwa tsa ghuya daŋwa ya, ama ka kwalagħutá Yesu ta say. 24-25 Nzemndi təmbay vli ta zləŋaftá həŋ ta udza zləŋay, ka vzə həŋ ta vindima‡ ŋa daguvustá lguthani. 26 Vindafha lu nda ta ghəŋani, ta ghəŋa skwi kəl lu ka tsanagħatá guma kazlay:

† 15:21 Gray nda Ruma 16:13. ‡ 15:24-25 Ngha ta Zabura 22:19.

Mghama la Yahuda kə'a. ²⁷ Ka zlanjaftá hən ta gəndaha his ta sana udzuha tavatani, pal nda ga zeghwani, pal nda ga zlaḅani. ²⁸ [Mantsa ya kdavakta skwi mnə gwada Lazglafta kazlay: Nda mbəda mataba mbsaka gwal ta maga ghwadaka skwi,§] kə'a. ²⁹ Mbaḁa mnduha ta labə nda ta tsa tvi ya, ka gigda ghən ka rarazay, «Yawa a wa! Dza'a tasintasa yu ta həga Lazglafta ka bafta da ma fitik hkən* a ka ka kay ra. ³⁰ Mbanaf mba ta ghəṅa gha kagha ka ghəṅa gha, ka saha ka ta na udza zləṅay na!» ka hən nda tsi. ³¹ Mbaḁa maliha ta ghəṅa gwal dra skwi ṅa Lazglafta, nda gwal tagha zlahu ṅa mnduha ka manay guli: «Mbanafha ta sanlaha ná, ama trid laviṅ a ta mbanafhá ghəṅani wu,» ka hən mataba taṅ. ³² «Ka sasa Kristi Mghama la Isra'ila ta na udza zləṅay na ndana tama, ka nḡa ṅni, kada zlgħafta ṅni nda ṅudufa ṅni!» ka hən. Mbaḁa tsa gwal zləṅaf lu kawadaga nda tsi ya guli ka razay.

Mtakwa Yesu

Mat 27:45-56, Luk 23:44-49, Yuh 19:28-30

³³ Lafa fitik dək da ghən, ka nutá vli tđik ka grusl ta hadik demdem, ha ka laha ta nzemndi hkən ta fitik hawa. ³⁴ Manda magatá nzemndi hkən, ka hḡatá Yesu nda mbraku, ka'a mantsa: «Eluhi, Eluhi, lama sabaktani?» ka'a. Manda mnay kazlay: Lazglafta da, Lazglafta da, kabgawu zlidivata† ka na? kə'a ya. ³⁵ Snaṅta sanlaha mataba tsa gwal hada ya ta tsa skwi mna tsi ya ná, ka hən mantsa: «Wya ta hḡa Iliya mnda Lazglafta

§ 15:28 Nḡa ta Lukwa 22:37 nda Isaya 53:12. * 15:29 Nḡa ta 14:58 nda Zabura 22:8 nda Yuhwana 2:19. † 15:34 Nḡa ta Zabura 22:2.

ghalya,» ka hən. ³⁶ Ka gi sli'aftá sani mataba tan ka hwayadapta klaftá susu, ka hbunṭa ta wa sarak. Ka tsughumamtá tsi ma ima inabi mastalan, ka tsghədanaftá tsi ta Yesu ṅa sayni.‡ Ta tsghə tsi ya, «Swidwa! Nghama ngha ka dza'a sasa Iliya da klagata ta na udza zləṅay na tsi, kaki tsi,» ka hən. ³⁷ Ama ka wahatá Yesu nda mbraku, ka sabə hafu mida. ³⁸ Ma va tsa fitik ya, ka tavaptá zlala ta watgha lamə da vli nda ghuḅa ma həga§ Lazglafta kuyar daga ta luwa dikw ta hadik. ³⁹ Ma tsa vli zləṅaf lu ta Yesu ya, mamu sana mghama sludza la Ruma ta sladakta mbəṅ nda tsi. Manda nghanṭani ta mndərga tsa klay Yesu ta hafu ya, ka'a mantsa: «Kahwathwata, na mndu na ná, Zwanja Lazglafta ya,» ka'a. ⁴⁰ Mamu sana mi'aha ta sladakta di'ṅ ka ngha tsa skwiha ta magaku ya guli. Mataba tsa mi'aha ya, mamu i Mari makwa ta Magdala, nda Salume, nda Mari mani ma i Yuses nda Yakubu ta tsne'uwa ya. ⁴¹ Ma fitika si nzakwa Yesu ta ma luwa Galili karaku ná, si ta dza'a mistani tsa mi'aha ya ṅa maganatá slna. Si nda ndəgha sanlaha ma mi'aha ta sli'adafta mistani da luwa Ursalima guli.

Padamta Yusufu ta Yesu

Mat 27:57-61, Luk 23:50-56, Yuh 19:38-42

⁴² Badu luma Madagala tsa fitik ya, ta kəl lu ka papaya skwiha, kabga dza'a lamla lu da sabat, ka nda dəda fitik. ⁴³ Ka lagha Yusufu mnda luwa Arimate*. Tsa mndu ya ná, ta mnay ta tughwa gwadaha. Tsatsi guli ná, ta kzla ga

‡ **15:36** Gray nda Zabura 69:22. § **15:38** Ngha ta Sabi 26:31-33.

* **15:43** Ngha ta Mata 27:57.

mghama Lazglafta. Ka draftá tsi ta ɲuduf, ka lagha slanaghatá Pilat ɲa dawaftá tvi ɲa dza'a kla mbla Yesu. ⁴⁴ Ka ndərmim Pilat ta tsa gi saba hafu ma Yesu misimmisim ya. Ka hganťá tsi ta tsa mghama sludziha ya, ka dawanta da tsi kazlay: Nda kďa fitika saba hafu mida ra? kə'a. ⁴⁵ Manda snanamta tsa mghama sludzi ya, ka zlanantá tsi ta tvi ta Yusufu ɲa dza'a kla mbla Yesu. ⁴⁶ Ka skwatá Yusufu ta lguta wupay, ka klagata mbla Yesu ta udza zləɲay, ka mbsamta mida. Ka klaftá tsi ka laghwi famta ma kulu huhrap lu ma kluluh. Ka tanwalaktá mghama klam, ka hunťa ta wa tsa kulu ya. ⁴⁷ Ta nzaktá i Mari makwa ta Magdala nda Mari mani ma Yuses, ka ngha vli dza'a kəl lu ka famta.

16

Sli'agabta Yesu nda hafu ma mtaku

Mat 28:1-8, Luk 24:1-12, Yuh 20:1-10

¹ Manda luta sabat, ka sli'aftá i Mari makwa ta Magdala nda Salume nda Mari mani ma Yakubu dzawatá rďa urdi ɲa dza'a masay ta mbla Yesu. ² Ka sli'afta hən, ka ɓhadaghatá hən mbessa vzla-zlaɲ ta kulu gasərdək bađu dəmas. ³ Ta labə hən ta tvi, ka hən mantsa: Wa dza'a tanwalaghutá tsa klam ta wa tsa kulu ya tama? ka hən. ⁴ Ndusadaghata tan, kə'a ka hən ná, tanwalaghutanwala lu ta tsa mghama klam ya di'ɲ nda wa tsa kulu ya. ⁵ Ka gi lamə hən da tsa kulu ya. Ka slanaghatá hən ta sana duhwal ta nzaku hada nda ga zeghwi, nda sudatá ta lguta ɲusliɲ zutut ta vghani. Nghanťa tan, mbaďaka hən ka ghudzafťa da zləɲ. ⁶ «Ma zləɲ kuni ta zləɲ, nda sna yu kazlay: Yesu mnda la Nazaret

si zləŋaf lu ya ta psə kuni» kə'a. Ta had hadna wa. Sli'afslí'a nda hafu ka laghwi. Wana tsa vli si kəl lu ka fatá mblani ya. ⁷ Lawala da mnanatá i Piyer nda sanlaha ma duhwalhani kazlay: Tiŋəl tsatsi dza'a ɓhata ma Galili. Hada dza'a nghanɗa kuni manda ya si mnaghuna tsi,* ka tsa duhwal ya nda həŋ. ⁸ Ka ndagaptá tsa mi'aha ya ma kulu, ka hwaya. Ta ghudzaku həŋ da zləŋ. Ka kwalaghutá həŋ ta mna tsa gwada ya ŋa mndu, kabga nda ksa həŋ da zləŋ.

Maranɗa Yesu ta vghani da Mari Magdala
Mat 28:9-10, Yuh 20:11-18

⁹ [Manda sli'agabta Yesu gasərɗək baɗu dɛmas, tiŋəl Mari makwa ta Magdala, ya ghzligiŋ tsi ta duhwalha halaway ndəfəŋ mida ya, marava tsi da tsi. ¹⁰ Ka sli'aftá tsa marakw ya ka laghwi da mnay ŋa gwal si kawadaga nda Yesu, ta nzaku həŋ sasgama ka taw. ¹¹ Wa a Yesu nda hafu, nda nghan i'i nda ira da, ka'a nda həŋ. Ka kwalaghutá həŋ ta zlghaftá tsa gwada ya.

Maravata Yesu da sana duhwalhani his
Luk 24:13-35

¹² Tahula tsa, ka maravatá Yesu ka sani ma mndu tskəm da duhwalhani his ta mbaɗa ta tvi ta dza'a tahula luwa. ¹³ Ka vraktá həŋ da Ursalima, ka rusu həŋ ŋa sanlaha. Ama ka kwalaghutá tsahaya ta zlghaftá tsa gwada ya guli.

Maravata Yesu da duhwalhani ghwanɗa nden
Mat 28:16-20, Luk 24:36-49, Yuh 20:19-23, Slg 1:6-8

* **16:7** Nghan ta 14:28.

14 Tahula tsa guli, ka maravatá tsi ta kəma duhwalhani ghwanpɔdə ndeŋ ta zə həŋ ta skwa zay. Ka davanaghatá tsi ta həŋ: Nu kul zlgħaftá kuni ta gwada tsa gwal ta nghanťá i'i ta sli'agapta ya, təŋtəŋa ghəŋa ghuni, ka'a nda həŋ. 15 Ka'a nda həŋ tama mantsa: Lawala ta ghəŋa hadik tender, ka mna kuni ta Lfida Gwada Lazglafta ŋa inda mnduha.† 16 Inda mndu dza'a zlgħafta nda ŋuduf, ka maganaftá lu ta batem, dza'a mbaku. Ama mndu dza'a kwal kul zlgħafta, dza'a tsanaghatsa Lazglafta ta guma. 17 Wya ŋizla dza'a maraŋťá gwal ta zlgħaftá i'i: Nda hga da, dza'a ghazlay həŋ ta duhwalha halaway ma mnduha, dza'a gwaday həŋ ta sana Lfida Gwada. 18 Dər ksafha həŋ ta nahadik nda dzvu, dər suha həŋ ta gruma, had sana skwi dza'a maganata tsi ta həŋ wa. Dza'a fafanaghafafa həŋ ta dzvu ta gwal kul dughwanaku, ŋa mbambafta taŋ, ka Yesu nda həŋ.

Vraghuta Yesu ta luwa

Luk 24:50-53, Slg 1:9-11

19 Tahula mnanata Mgham Yesu ta tsa gwada ya ta həŋ, ka klaghatá Lazglafta ta luwa, ka nzanatá tsi nda ga zeghwani.‡ 20 Hahəŋ guli, ka sli'aftá həŋ ka laghwi da mna tsa Lfida Gwada Lazglafta ya ma inda vli. Ka katu Mgham Yesu ta həŋ ma mna tsa gwada ya, ŋlanaghaha ta tsa gwada ya ta həŋ nda ma magay taŋ ta mazəməzəm.]

† 16:15 Slna gwal ghunay 1:8. ‡ 16:19 Gray nda Slna gwal ghunay 1:9-11.

Deftera Lfida Dzratawi New Testament in Hdi

copyright © 2013 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Hdi

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Hdi

© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files
dated 29 Jan 2022

f257b780-c0dd-5cce-9b20-430484439898